

TARTU ÜLIKOOL
MATEMAATIKA-INFORMAATIKATEADUSKOND
Arvutiteaduse instituut
Infotehnoloogia eriala

Helen Linn

**Arvutiteaduse instituudi üliõpilaste õpingute
katkestamise ja tööleminemise põhjused**

Bakalaureusetöö (6 EAP)

Juhendajad: Eno Tõnisson

Margus Niitsoo

Tartu 2014

Arvutiteaduse instituudi üliõpilaste õpingute katkestamise ja töölemineamise põhjused

Lühikokkuvõte:

Selles bakalaureusetöös kirjeldatakse 2010. aastal Tartu Ülikooli informaatika ja infotehnoloogia erialale õppima asunud üliõpilaste töölemineku ja õpingute katkestamise põhjuseid. Lisaks on kirjeldatud nende üliõpilaste seisukohti bakalaureusekraadi omandamise tähtsusest.

Võtmesõnad:

Töötavad üliõpilased, õpingute katkestamine, kõrghariduse omandamise tähtsus, Tartu Ülikool, infotehnoloogia, informaatika

Reasons for working and leaving the university based on the students from the institute of Computer Science

Abstract:

This paper gives an overview about the reasons for leaving the university and going to work during informatics or information technology studies in the University of Tartu. In addition, this paper also includes the opinion about the importance of graduation from the former students.

Keywords:

Working students, leaving the university, the importance of graduating (from the university), The University of Tartu, information technology, informatics

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Varasemad uuringud	5
1.1. TÜ majandusteaduskonna uuring: Üliõpilaste töötamise fenomen Eesti kõrghariduses.....	6
1.2. Praxise aruanne: Eesti IKT kompetentsidega tööjõu hetkeseisu ja vajaduse kaardistamine	8
1.3. EUROSTUDENT: üliõpilaste eluolu uuring.....	10
1.4. Uuringute kokkuvõte	11
2. Uurimisprobleem ja valim	13
2.1. Eesmärk	13
2.2. Meetod	13
2.3. Valim	14
3. Intervjuu tulemused	16
3.1. Päritolu ja eelnev töökogemus	16
3.2. Töökoormus ja õppimine	17
3.3. Ülikooli poolelijätmise põhjused	18
3.4. Töölemineku põhjused	20
3.5. Ülikooli tagasi?.....	23
3.6. Kokkuvõte.....	26
4. Võimalused edasiseks uurimiseks	28
4.1. Küsimused eriala kohta	29
4.2. Ülikooli roll töö valikul	29
4.3. Küsimused ülikooli poolelijätmise kohta	30
4.4. Küsimused töölemineku põhjustest	30
5. Võrdlus esmakursuslaste arvamusega	32
5.1. IKT karjäärivaliku projekt	32
5.2. Esmakursuslaste küsitlus	32
5.3. Esmakursuslaste eelnev töökogemus.....	33
5.4. Õpingute ajal tööle?	34
5.5. Ülikooli lõpetamine	35
5.6. Motivatsioon	36
5.7. Ettepanekud õpingute ja töötamise ühildamiseks	36
Kokkuvõte	38
Viited	40
Lisad	41
Lisa 1: Bakalaureusetöö intervjuu küsimused endistele töötavatele üliõpilastele.....	41
Lisa 2: Soovitavad küsimuste grupid ankeetküsitluse jaoks	41

Sissejuhatus

Õpingute poolelajätmine kõrgkoolides on tõsine ja püsiv probleem. Üheks suuremaks õpingute poolelajätmise põhjuseks arvatakse olevat üliõpilaste otsus õpingute ajal tööle minna. Paljudes kõrgkoolides ja teaduskondades on ülikooli poolelajätmise põhjuseid uuritud erinevalt. Hetkel viiakse Tallinna Tehnikaülikoolis, Tallinna IT Kolledžis ja Tartu Ülikoolis läbi projekti, mis samuti ühe osana uurib esmakursuslaste seisukohti töölemineku osas. Arvutiteaduste valdkond on kiiresti ja pidevalt arenev ning seal toimub töötajate värbamine tihtipeale just juba kooliõpingist. Konkreetseid õpingu katkestamise põhjuseid tööleläänud üliõpilaste seas Tartu Ülikooli arvutiteaduskonnas varasemalt autorile teadaolevalt uuritud ei ole.

Antud bakalaureusetöö keskendub endistele Tartu Ülikooli üliõpilastele, kes otsustasid õpingute ajal tööle minna ning kes on praeguseks õpingud katkestanud. Uurides erinevaid töölemineku ning õpingute katkestamise põhjuseid, saab ülikool teha järeldusi ning muudatusi, et tulevikus katkestamise arvu tööleminejate osas vähendada. Samuti uuriti bakalaureusetöö raames, mida endised üliõpilased arvavad bakalaureusekraadi tähtsusest IT-valdkonnas tänapäeval ning millistel tingimustel oldaks nõus ülikooli tagasi pöörduma, et õpinguid lõpetada.

Erinevate põhjuste ja seisukohtade väljaselgitamiseks viidi antud töö raames läbi kaheksa erinevat intervjuud 2010. aastal ülikooli nimekirja arvatud endise üliõpilasega, kes praeguseks on õpingud töölkäimise vastu välja vahetanud. Intervjuu küsimused koostas töö autor ning intervjuud viidi läbi kõikide intervjuueeritavatega eraldi. Väljavõtteid erinevatest vastustest on võimalik lugeda intervjuu tulemusi kirjeldavast peatükist.

Töö koosneb viiest suuremast peatükist. Bakalaureusetöö esimeses osas tutvustatakse töö teemaga seotud sarnaseid eelnevalt tehtud uuringuid. Teises osas kirjeldatakse bakalaureusetöö eesmärke ning meetodeid selle läbiviimiseks. Kolmandas osas on erinevate alapealkirjade abil kirjeldatud läbiviidud intervjuude tulemusi.

Töö raames läbiviidud kaheksa intervjuud ei võimalda tulemustega teha kvantitatiivseid järeldusi ja kirjeldada kindlaid selgunud mustreid. Selle võimaluse jaoks on neljandas osas soovitusi, kuidas tulevikus läbi viia kvantitatiivne uuring ankeetküsitlusena paljude endiste arvutiteaduste üliõpilastega. Peale selle on töö viimases osas kokkuvõtte esmakursuslastega

läbiviidud küsitluste nendest tulemustest, mis keskendusid õpingute ajal töölkäimisele ehk sobisid kokku käesoleva töö teemaga.

Lisana on esitatud kaks küsitlust: kõigepealt on võimalik tutvuda 17 võtmeküsimusega, mida esitati bakalaureusetöö intervjuude käigus endistele Tartu Ülikooli üliõpilastele ning seejärel on lisades kirjas võimalik ankeetküsitluse vorm koos vastusevariantidega, mida läbi viia tulevikus paljude töötavate endiste üliõpilastega.

Erinevatele allikatele viitamiseks kasutas autor Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudis kirjeldatud viitamise stiili (Ajakirjandus).

1. Varasemad uuringud

Tartu Ülikooli matemaatika-informaatikateaduskonna informaatika ja infotehnoloogia üliõpilaste õpingute katkestamise ja töölemineku põhjuseid ei ole autorile teadaolevalt veel põhjalikult uuritud. Üliõpilaste ülikooli poolelijätmine on Eestis suureks probleemiks. Üheks põhjuseks arvatakse olevat üliõpilaste otsus ülikooli ajal tööle minna. Töötavaid üliõpilasi on lausa 66%, kusjuures 51% töötab täistööajaga (*EUROSTUDENT, 2008*).

Järgnevalt on välja toodud kolm erinevat uuringut, mis keskenduvad vähemal või suuremal määral töölemineku või õpingute katkestamise põhjustele. Kõik kolm uuringut on läbi viidud Eestis õppivate üliõpilastega, vastavalt aastatel 2010, 2011 ja 2013.

“Üliõpilaste töötamise fenomen Eesti kõrghariduses” on uuring, millest on võrdlemiseks välja pakkuda eelkõige erinevaid töölemineku põhjuseid.

“Eesti IKT kompetentsidega tööjõu hetkeseisu ja vajaduste kaardistamine” on uuring, mis samuti pakkus välja põhjuseid, miks üliõpilased kõrgkooli kõrvalt tööle soovivad minna. Lisaks pakuti välja erinevaid võimalusi, mida teha õpingute katkestamise vähendamiseks.

“Üliõpilaste eluolu uuring” kirjeldas nii põhjuseid, miks ülikooli ajal tööle minnakse, kui ka põhjuseid, miks õpinguid katkestatakse.

Kolmes uuringus on välja pakutud mitmeid põhjuseid tööleminekuks ning õpingute katkestamiseks, mida informaatika ja infotehnoloogia tudengite seisukohtadega võrrelda. Samuti on pakutud võimalikke lahendusi omandamata kõrghariduse probleemile Eestis.

Peatükis 1.4. on eraldi välja toodud kokkuvõtte kolmes uuringus kirjeldatud põhilistest põhjustest ja tähelepanekutest, mida käesolevas töös läbiviidud intervjuu tulemustega kõrvutati. Intervjuu tulemustes on need samad väljatoodud punktid märgitud paksus kirjas, mugavamaks lugemiseks ja võrdlemiseks.

1.1. TÜ majandusteaduskonna uuring: Üliõpilaste töötamise fenomen Eesti kõrghariduses

2011. aastal viidi Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas läbi uuring, milles osalesid Tartu Ülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis ning Eesti Maaülikoolis täiskoormusega õppivad ja töötavad tudengid. Uuriti nende motiveeritust ning õpi- ja töömustreid. Eesmärgiks oli analüüsida, millised tagajärjed on samaaegsel õppimisel ja töötamisel ning pakkuda soovitusi osapoolte huvide ühildamiseks (Mägi et al 2011).

Uuringu käigus intervjueriti kolme osapoolt: üliõpilased, tööandjad ja õppejõud. Intervjueritavad bakalaureuseõppe tudengeid valiti sotsiaalteadusest, ärindusest, õigusteadusest, tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnast. Töö autorid kirjeldasid, et sobivate tudengite leidmine tekitab probleeme, sest e-kirjadele vastasid paljud üliõpilased, kes antud uuringu kriteeriumitele ei vastanud ehk kes ei õppinud või ei teinud selle ajal täiskoormusega tööd (Mägi et al 2011).

Õppimise kõrvalt töötegemist ei peetud antud uuringus probleemiks enne, kui see ei hakanud negatiivselt mõjutama õppetöö kvaliteeti. Kõige suurema tõenäosusega langeb õppetöö kvaliteet nendel üliõpilastel, kes töötavad rohkem kui 25 tundi nädalas (Mägi et al 2011).

Selgus, et uuringu käigus intervjueritud üliõpilased, kes on otsustanud õppimise kõrvalt täiskohaga tööle minna, soovivad tõsta oma konkurentsivõimet tööturul. Konkurentsivõime tõstmiseks tööturul ei ole oluline, et tehtav töö oleks erialaline ning tööle siirdudes ei mängi suurt rolli ka õpitulemused. Vaid üksikud tööandjad vastasid uuringu küsitluses, et tunnevad hinnetelehe ja valitud ainete vastu huvi (Mägi et al 2011):

„Ja miks mind huvitavad hinnetelehed, on just see, et ... mis on seal need lisaained ... Jah, mind huvitab see hinneteleht väga.“ (Tööandja, teenindussektor)

Üliõpilastega tehtud intervjuudest selgus, et töölemineku soovi suurendavad loengud, kus ei oodata aktiivset osavõttu ning materjalid on kättesaadavad hiljem ka e-loengutena. Ainetele, milles osalemine ei ole kohustuslik ning mille praktiline pool on minimaalne, lüüakse üsna kergelt käega ning aega sisustatakse pigem töölkäimisega (Mägi et al 2011).

Intervjueritud üliõpilased märkisid üheks töölemineku põhjuseks soovi omandada üldisi oskusi, mida ülikoolist ei saa. Näiteks aitavat töötamine arendada läbirääkimisoskust, juhtimisoskust, esinemisioskust, meeskonnatööd ning tihti õpib ka teiste kultuuride kohta, eriti kui töötada rahvusvahelises ettevõttes (Mägi et al 2011).

Veel toodi majandusteaduskonna uuringus välja töölemineku materiaalse kasu põhjus. Raha teenimine võimaldab üliõpilastel iseseisvuda. Üliõpilased mainisid, et kuigi saavad vanematelt toetust, soovivad nad siiski teenida lisaraha, mis lubab neil ise otsustada, kuhu sissetulek paigutada (Mägi et al 2011):

„Kindlasti saaks hakkama, aga siis ma ei saaks endale nii palju lubada, kui ma täna luban.“

(TÜ naisüliõpilane)

Iga üliõpilane on erinev, kuid peamisteks töölemineku põhjusteks selgusid soov omandada töökogemust, mittepiisav õppekvaliteet ning isiklik arenguvajadus (Mägi et al 2011).

Omadusteks, mille abil on võimalik tööl ja koolis korraga käia, peetakse uuringu andmetel head aja planeerimise oskust ning pingetaluvust. Siiski hoiatati uuringus, et tuleb arvestada sellega, et üliõpilase prioriteedid võivad muutuda. Kui algselt on planeeritud töö kõrvalt õppetööd esmatähtsaks pidada, tuleb kompromisse teha ja tegelikult võivad domineerima hakata tööülesanded ja töölkäimine. Põhjuseks pakuti, et üliõpilane tunneb suurt kohustust töölepingust kinni pidada. Lisaks sellele on üheks võimalikuks tagajärjeks terviseprobleemid ning minimaalne uneaeg või sotsiaalne elu (Mägi et al 2011):

„Perearst ütles mulle, et ma suren ära, kui ma nii jätkan.“ (EMÜ meesüliõpilane)

Kokkuvõttes on välja toodud, et negatiivseteks tagajärjedeks õpinguid ja töötamist koos sooritades on: akadeemilise edukuse langemine, õppekestvuse pikendamine, passiivne osavõtt tundides, kõrgkoolist väljalangemine ning rahulolematuse pakutava õppekvaliteediga. Positiivseteks tagajärjedeks on nimetatud sünergiaefekti, mis tekib, kui kombineerida erialalist tööd õppimisega; arengu tajumine ja võime peegeldada õpitut; rahulolekut õppekvaliteediga (Mägi et al 2011).

Katkestajate arvu vähendamiseks pakutakse Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas tehtud uuringus lahendusena välja osalise tööajaga töötamist (20-25 tundi nädalas), sest nii saadakse teadmisi ja kogemusi, mida ülikool ei paku. Lisaks jääb töö kõrvalt aega õpingutele pühendada. See tähendab, et uuringu andmetel ei ole ülikoolist praegu võimalik saada praktilisi ja kaasaegseid oskusi, mida hiljem tööturul tarvis on. Kahjuks aga selgus, et osalise koormuse pakkumine pole paljude tööandjate poolt võimalik ja soovitud lahendus. Märgitigi, et abiks võiks olla praktikaga integreeritud haridus, kus tudengid saaksid realselt ise midagi ära teha (väiksemates projektides osaleda), mitte lihtsalt töövarjuna kõrvalt jälgida. Intervjueeritud õppejõud olivat uuringu põhjal aga seisukohal, et töökogemusi tuleks omandama hakata alles

magistriõppe ajal, sest muidu jäävad põhiteadmised omandamata. Nende arvates on vale keskenduda töö tegemisele ilma eelneva korraliku haridusega (Mägi et al 2011):

„Hullem variant on see, et inimesel on töökogemus, aga pole korralikku haridust. Korraliku hariduse miinimum hakkab bakast. Algõpe peaks ikkagi olema kvaliteetselt omandatud ja siin minu meelest ideaalis kompromisse teha ei ole suurt mõtet.“ (TÜ õppejõud)

Samas aga toetavad õppejõud uuringu andmetel rohkem erialast töö tegemist mitteerialalise tööga võrreldes (Mägi et al 2011).

Käesoleva bakalaureusetöö jaoks on tähtsad selles uuringus kirjeldatud üliõpilaste töölemineku erinevad põhjused. Samuti tulevad kasuks tööandjate ja õppejõudude seisukohad, et paremini mõista kõiki asjasse puutuvaid osapooli, mida selles töös eraldi ei uuritud. Bakalaureusetöö keskendub ainult Tartu Ülikoolis õppinud informaatika ja infotehnoloogia eriala üliõpilastele, kellel on probleeme ülikooli eduka lõpetamisega või kes on juba ülikoolist välja langenud.

1.2. Praxise aruanne: Eesti IKT kompetentsidega tööjõu hetkeseisu ja vajaduse kaardistamine

Aastal 2013 viidi Eesti info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) kõrghariduse ning teadus- ja arendustegevuse programmi raames läbi projekt, mille tulemusel hinnati IKT-alaste spetsialistide tööjõuvajadust. IKT sektor hõlmab elektronkomponentide tootmist, arvuti välisseadmete tootmist, andmekandjate tootmist, telekommunikatsiooni, programmeerimist, andmetöötlust, veebiportaalide tegevust jms tegevusi (Jürgenson et al 2013).

Kogutud kvantitatiivsetest andmetest selgus hariduse osas, et IKT-alast kõrgharidust pakkuvatel õppekavadel on katkestajaid 67%, ehk umbes kaks korda rohkem kui lõpetajaid. Konkreetseid väljalangemise põhjuseid ei ole aga väga täpselt uuritud. Seni pakutud kõrgkooli poolelijätmise sagedasemad põhjused: ebakindel majanduslik olukord, soov omandada töökogemust, mittepiisav hariduse kvaliteet, töötamist võimaldav õppekorraldus, soodsad tööpakkumised, vähene teadlikkus erialast, reaalinetes omandatud teadmiste nõrk tase. Uuringus leitud põhjusteks pakuti lisaks veel puudulikku teadlikkust erialast ja ebapiisavaid eelnevalt omandatud teadmisi (tasemete erinevus võrreldes kaastudengitega) (Jürgenson et al 2013).

Aruande koostamisel ettevõtetele kogutud andmetest selgus, et uusi töötajaid leitakse kõige rohkem tutvuste ja soovitude kaudu. See on ettevõtetele ka motivatsiooniks korraldada ülikoolis praktikume ja/või loenguid. Tööandjad tõdesid uuringu andmetel, et hindavad (uutes) töötajates kõige enam pehmeid oskusi: suhtlemisoskust, multifunktsionaalsust, meeskonnatööd ja probleemilahendamise oskust. Kombineerides seda üliõpilaste sooviga omada töökogemust, leitakse ja palgatakse palju häid töötajaid juba koolipingist (Jürgenson et al 2013):

„Meil kõik asjad käivad meeskonnatöona ja see suhtluse tahtmine, kontakti hoidmine teiste inimestega, oma vigadest aru saamine, oma vigade tunnistamine vajadusel, teiste aitamine – kõik need oskused või motivatsioon peaks olema olema.“ (Keskmise suurusega tarkvaraettevõtte)

Intervjueeritud tööandjate hinnangul ei näita erialase hariduse olemasolu ja omandatud kraadid tegelikke oskusi. Kui tööandja teeb üliõpilasele soodsa pakkumise ja annab võimaluse lisaks töökogemuse omandamisele materiaalselt iseseisvuda, siis on üliõpilastel tihtipeale raske pakkumisest keelduda (Jürgenson et al 2013):

„Mina värban puhtalt vastavalt inimese potentsiaalile, mitte vastavalt varasemale kogemusele. See on ainus viis, kuidas on võimalik mõistlikult värvata. /.../ Me selgelt hindame inimesi, nende isikuomadusi, suhtlemisoskust rohkem kui tehnilist, sest see on koolitav. Inimest me ümber ei kasvata.“ (Keskmise suurusega ettevõtte)

Samuti toodi aruandes esile probleem, et ettevõtjate arvates ei oska lõpetajad tajuda suurt pilti, neil puudub tervikprojekti kogemus, sest nad ei ole seda reaalselt läbi elanud. On küll olemas tugevad teoreetilised teadmised, kuid ei osata neid rakendada. Lõpetajad ei tea, kuidas projekt päriselt välja näeb, millised rollid on erinevatel inimestel täita, kuidas tööd tehakse (Jürgenson et al 2013).

Töölemineku ja õpingute katkestamise vältimiseks pakuti uuringus välja võimalus luua uusi õppesuundi, näiteks õpetada tootedisaini, tootejuhtimist, kõrghariduse tasemel testimist. Soovitati ka korraldada koostööd ettevõtjate ja kõrgkooli vahel, kus praktikakorralduse eesmärgid, protsess, kontroll jm tuleks põhjalikult üle vaadata ja läbi mõelda. Võimalikuks väljalangemiste vähendamiseks soovitati juurutada sisseastumisvestlused, mis aitavad tudengitel läbi mõelda oma ootused ja eesmärgid (Jürgenson et al 2013).

Kuigi antud Praxise uuringu peamised eesmärgid ei kattu otseselt bakalaureusetöö omadega, oli võimalik välja tuua soovitusi kõrgharidusele, et üliõpilasi valmistataks ette tööturu jaoks

ning laiendada IKT-alaseid teadmisi juba keskkoolis, et õpilased teeksid kõrgkooli astudes erialaselt sobivaid valikuid. Nii võib olla võimalik vähendada nende üliõpilaste arvu, kes jätaavad ülikoolis õpingud pooleli vale eriala valiku tõttu. Lisaks toodi aruandes esile mitmeid erinevaid põhjuseid, miks õpinguid kõrgkoolis katkestatakse. Neid põhjused on intervjuu tulemuste juures informaatika ja infotehnoloogia endiste üliõpilaste vastustega võrreldud.

1.3. EUROSTUDENT: üliõpilaste eluolu uuring

Rahvusvaheline EUROSTUDENT IV Eesti üliõpilaste uuring viidi läbi aastal 2010. Uuringu eesmärgiks oli anda andmeid üliõpilaste majandusliku ja sotsiaalse olukorra kohta. Toodi välja, et Eestis alustavad noored töötamist juba väga vara: ainult 23% on neid, kellel puudub enne kõrghariduse omandamise alustamist kasvõi lühiajaline töökogemus (Kirss et al 2011).

Üliõpilase eluolu uuringus kirjutati, et kuigi eeldatakse, et kehvemast majanduslikust olukorrast pärit tudengid on sunnitud õpingute kõrvalt tõenäolisemalt tööle minema, siis tegelikult see seos statistiliselt puudub. Lisaks majanduslikule taustale ei seostatud EUROSTUDENT'i andmetel tööleminekut ka ei soo ega selle alusel, kas keskharidus omandati linnas või maakohas. Tuli välja, et tööleminek toimub enamjaolt nendel tudengitel, kes õpivad tasulistel õppekohtadel (74%). Tehnika valdkonnas õppivate noorte seas olevat töötajate osakaal kõikidest õppuritest 44%. Teistest suurema tõenäosusega käivat tööl 30-aastased ning vanemad tudengid, et oma õpingute eest ise maksta. Kuni 24-aastaste tudengite seas on töötamise protsent 42, selgub antud uuringus (Kirss et al 2011).

Põhjuseid, miks tööle minnakse, toodi välja mitmeid. Uuringu andmetel vastati 70% ulatuses, et ilma tööleminekuta ei oleks võimalik finantsolukorraga hakkama saada. 12% ulatuses mainiti põhjust lisaraha teenimiseks ning 9% ütles, et tööle mindi erialalise töökogemuse saamiseks. Eluolu uuringus märgiti, et osalise tööajaga tööl käivate tudengite rahulolu koormusega ei ole eriti palju väiksem nendest üliõpilastest, kes tööl üldse ei käi. Seega eeldati, et osa-ajatöö ei takista õppimist ning eriala edukat lõpetamist (Kirss et al 2011).

EUROSTUDENTi uuring tõi välja, et üliõpilased teevad erialavalikuid pigem isiklikust huvist sõltudes, kui tulevase töökoha peale mõeldes. See tähendab, et õpingute katkestamise üheks põhjuseks võib olla ka see, et ülikooli ei tulda kindla eesmärgiga seda lõpetada, vaid peale huvipakkuvate ainete läbimist võibki tööle siirduda (Kirss et al 2011).

Uuringust selgus, et tööle läinud tudengite idee õpinguid tähtsusetult esikohal hoida muutus väga raskeks või isegi võimatuks, sest töökohustused hakkasid domineerima töölepingu olemasolu tõttu. Tööl veedeti järjest rohkem aega ning pühendumine õppetööle kahanes. Õppimisele kuluv aeg erineb uuringu andmetel valdkonniti: kõige vähem aega kulutavat õppimisele sotsiaalteaduste, ärimise ja õigusvaldkonna tudengid (Kirss et al 2011).

Soovitustena haridus- ja teadusministeeriumile pakuti välja varianti luua paindlikumad õppimisvõimalused ja toetused erinevat tüüpi tudengitele. Kõrgkoolidel soovitati levitada informatsiooni ülikoolis õppimise kohta juba varakult lisaks linnakoolidele ka maa-asulates ja väiksemates koolides. Lisaks arvatakse tulemusi toovat ka uute õppejõudude leidmine kasvõi välismaalt, et kasutusel oleksid tänapäevased ja võimalikult adekvaatsed õppemeetodid (Kirss et al 2011).

Kokkuvõtvalt kirjeldab EUROSTUDENT'i uuring üliõpilaste majanduslikku olukorda. Üheks majandusliku olukorraga seotud teguriks on üliõpilase vajadus tööle minna, mida käesolevas töös uuritakse. Lisaks pakuti EUROSTUDENT'i uuringus välja soovitusi, kuidas õppekvaliteeti parandada, et üliõpilased tahaksid oma õpingud edukalt kraadi omandamisega lõpetada.

1.4. Uuringute kokkuvõte

Kolmes eelnevalt välja toodud uuringus leidis palju erinevates kõrgkoolides ja teaduskondades õppivate üliõpilaste arvamusi töötamise ja õppimise osas. Enamikku kõrgkooli katkestamise põhjustest ei uuritud siiski spetsiaalselt töölkäimise mõjust lähtuvalt. Siiski oli võimalik välja tuua sobivaid leitud tulemusi, mida võrrelda arvutiteadusi õppinud üliõpilaste omadega. Täpseid uuringuid just Tartu Ülikoolis arvutiteaduse instituudis õppinud töötavate üliõpilaste kohta autor ei leidnud, kuigi informaatikat või infotehnoloogiat õppivate tudengite väljalangevust ülikoolist toodi esile juba ka nendes. Selgitamiseks välja just nendel õppekavadel õppinud üliõpilaste töölemineku ning õppimise katkestamise põhjendusi, on eelnevatest erinevaid kõrgkooli ja erialasid puudutavatest uuringutest välja toodud sobiv kokkuvõtte tulemustest, mis on käesoleva bakalaureusetöö uurimise eesmärkidega kooskõlas:

- Valimi moodustamine oli keeruline, sest sobivaid tudengeid ei olnud lihtne leida
- Tõenäoliselt langeb õppeedukus just nendel üliõpilastel, kes töötavad rohkem kui 25 tundi nädalas

- Osalise tööajaga või aeg-ajalt töötavate tudengite rahulolu koormusega (aja jagamisega erinevate ülesannete vahel) ei ole palju väiksem mitte-töötavate üliõpilaste omast
- Tööl veedetakse järjest rohkem aega ning õppetööle pühendatakse selle võrra vähem
- Tööl siirdudes ei mängi suurt rolli õpitulemused
- Erialalise hariduse olemasolu ei näita tegelikke oskusi, lõpetajad ei taju suurt pilti
- Tööandjad hindavad töötajates kõige enam üldpädevusi
- Üliõpilased lähevad tööle selleks, et tõsta konkurentsivõimet tööturul, saada töökogemust, omandada üldisi oskusi, teenida (lisa)raha
- Ülikoolis kehtib töötamist võimaldav õppekorraldus, leidub sobivaid tööpakkumisi, omandatava hariduse kvaliteet pole piisav
- Tööleminek ei sõltu soost, ega sellest, kus keskharidus omandati
- Ainult 23% tudengitest puudub enne kõrgkooli tulekut igasugune töökogemus
- Kuni 24-aastastest üliõpilastest 42% käivad tööl
- Ülikooli ei tulda kindla eesmärgiga seda lõpetada

2. Uurimisprobleem ja valim

2.1. Eesmärk

Käesoleva bakalaureusetöö peamiseks eesmärgiks oli uurida informaatika ja infotehnoloogia tudengite töölemineku põhjuseid Tartu Ülikoolis õppimise ajal. Teiseks eesmärgiks oli leida vastus küsimusele, miks töötamise kõrvalt õpingud Tartu Ülikoolis pooleli jäeti. Lisaks selgitati välja, mida õppekavast ja õppekvaliteedist arvatakse ja kui suurt rolli mängib bakalaureusekraadi omandamine tudengi jaoks tänapäeval.

2.2. Meetod

Põhjuste väljaselgitamiseks koostati küsitlus, mille läbiviimiseks valis töö autor süvaintervjuu semistruktureeritud meetodi. Intervjuu kavas pandi paika 17 põhilist võtmeküsimust, kuid võimaldas vestluse käigus esitada lisaküsimusi ja arendada pikemaid arutelusid, et mitte piirata erinevate seisukohtade väljaselgitamist (Vihalemm, *Meedia...*).

Küsimused olid esitatud vabas vormis, ilma konkreetsete vastusevariandideta. Selline intervjuu meetod sobib hästi kvalitatiivse info kogumiseks ja analüüsimiseks ning esialgse ülevaate saamiseks. Kvalitatiivne uuring ei olene arvulistest näitajatest, vaid keskendub isiklike ja sotsiaalsete andmete süvaanalüüsile, mida antud töös 8 intervjuud pakkusid (Laherand 2008). Iga intervjuueeritav oli tihedalt seotud antud bakalaureusetöö teemaga, ehk oli 2010. aastal Tartu Ülikooli õppima asunud ning õpingute ajal tööle siirdunud ja lõpuks õpingud katkestanud. Neil oli kõigil vähemalt lühikese perioodi jooksul aeg, kus nad õppisid ja töötasid samaaegselt. Kvalitatiivne uuring andis võimaluse süveneda igasse intervjuusse individuaalselt, tuues välja konkreetseid sündmusi ja mõtteid.

Vabas vormis läbiviidud intervjuude puudujäägiks on see, et intervjuusid ei ole võimalik omavahel täpselt kõrvutada, sest teemaarendused on erinevad, ehk pole üks-üheselt võrreldavad ning (katkestamise) põhjused varieerusid märgatavalt. Seega polnud võimalik ka põhjuste analüüsimisel teha kindlaid üldistusi ja järeldusi (Masso, *Meedia...*).

2.3. Valim

Käesoleva töö valimi moodustasid 2010. aastal Tartu Ülikooli informaatikat või infotehnoloogiat õppima tulnud tudengid, kes olid üliõpilaste nimekirjas rohkem kui ühe aasta, kuid polnud aastaks 2014 ülikoolis bakalaureusekraadi omandanud. Teiseks tingimuseks oli, et tudengitel oleks ajaline kattuvus ülikoolis õppimisega ja tööl käimisega. Aasta 2010 valiti seetõttu, et ülikoolis käimisest ei ole möödunud väga palju aega (mälestused on värsked) ning 4 aastat on piisav aeg, et üliõpilastel oleks juba täpsemalt selgunud, kas nad jõuavad oma õpingud lõpetada või mitte. Samuti astus käesoleva töö autor Tartu Ülikooli õppima aastal 2010, mis tähendas intervjuude läbiviimisel vabamat õhkkonda, sest intervjuueeritavad olid tema enda kursusekaaslased.

Bakalaureusetöö üheks keeruliseks osaks kujunes sobivate inimestega kontakti saamine. Endised tudengid, kes on nüüdseks tööle siirdunud ja õpingud ülikoolis seljataha jätanud, ei kasuta enam ülikoolist saadud e-maili aadressi ega ela ilmtingimata Tartus. Samuti ei soovi need endised tudengid tihtipeale arutleda teemal, miks ülikool pooleli jäi ning pole leitavad sotsiaalvõrgustikest.

Dekanaat väljastas nimekirja 2010. aasta sisseastunud tudengitest, kes ei olnud 2014. aastaks Tartu Ülikooli bakalaureusekraadiga lõpetanud. Nimekirjas oli selliseid tudengeid informaatika erialal 31, kellest 20 oli veel ülikooli nimekirjas ja 11 eksmatrikuleeritud. Nendest tudengitest oli võimalik tutvuste, suhtlusportaali Facebook ning programmi „Where does (s)he work“ abil kontakti saada 15 tudengiga, kellest sobis skoopi ja oli nõus intervjuud andma 6. Ülejäänud 9 tudengist 1 ei tahtnud intervjuud anda, 4 kavatsevad õpinguid jätkata ning ülikooli lõpetada ja 4 ei sobinud skoopi (õppimist ja töötamist ei ole samaaegselt tehtud).

Programm „Where does (s)he work?“ on loodud nelja Tartu Ülikooli informaatika üliõpilase poolt aine Tarkvaraprojekt raames, aastal 2013. Programmi eesmärk on läbi Facebooki ja LinkedIni otsida, kus inimesed töötavad, kasutades selleks erinevaid filtreid ja otsitavate inimeste (perekonna)nime. Töö autor sisestas programmi dekanaadist saadud üliõpilaste nimekirja .csv formaadis ning kasutas Tartu Ülikooli filtrit, et leida endiste üliõpilaste seast skoopi sobivaid töötavaid noori (Where... 2013).

Infotehnoloogia erialal asus 2010. aastal õppima 29 sellist üliõpilast, kes polnud 2014. aastaks bakalaureusekraadi omandanud ning ülikooli nimekirjas vähemalt aasta aega vastu pidanud.

Nendest 23 on veel praegugi Tartu Ülikooli infotehnoloogia eriala õppurite nimekirjas ja 6 eksmatrikuleeritud. Võimalikest 29 endisest üliõpilasest oli võimalik suhtlusportaali Facebook, tutvuste ning programmi „Where does (s)he work“ abil ühendust saada 10 inimesega, kellest intervjuud oli nõus andma 2. ülejäänud 8 inimesest 2 ei tahtnud intervjuud anda, 4 üritab Tartu Ülikooli lõpetada ning 2 ei sobinud skooopi ehk ei ole õppinud ja töötanud korraga.

8 läbiviidud intervjuust 5 toimusid Tartus isiklikult kohtudes ning 3 intervjuud toimus programmi Skype vahendusel. Kõikide intervjuude heli lindistati programliga Sound Recorder ning hiljem transkribeeriti. Väljavõtted erinevatest intervjuudest ja leitud põhjustest on kirjeldatud intervjuude tulemuste peatükis. Täispikad transkriptsioonid on välja jäetud intervjuueeritavate anonüümsuse tagamiseks. Intervjuud toimusid eesti keeles ning kestsid keskmiselt 20-30 minutit. Tsitaadid on märgitud kaldkirjas, intervjuueeritavate nimed on anonüümsuse tagamiseks muudetud.

3. Intervjuu tulemused

Seitse intervjuueeritavat kuulusid vanusevahemikku 22-24 eluaastat ning üks intervjuueeritav oli 26-aastane. See tähendab, et peaaegu kõik intervjuueeritavad **kuulusid 42% sisse, kes EUROSTUDENT'i uuringu andmete järgi kuni 24-aastaste üliõpilaste seas tööl käivad**. See tulemus võib tähendada, et informaatika ja infotehnoloogia eriala üliõpilaste tööleminek toimub keskmisest Eesti üliõpilasest varem. Järgnevalt on intervjuu küsimuste tulemused jaotatud mugavamaks lugemiseks gruppidesse.

3.1. Päritolu ja eelnev töökogemus

Alustuseks küsiti, kas enne Tartu Ülikooli õppima asumist elati samuti Tartus või koliti ülikoolilinna kusagilt mujalt. See küsimus lubab kvantitatiivsete andmete korral püstitada hüpoteesi, et kas õppimise ajal lähevad tööle pigem need noored, kes on Tartusse kolinud ülikooli tulekuga.

Kaheksast intervjuust selgus, et Tartu maakonnas elas eelnevalt vaid üks endine üliõpilane, kuid veel kaks tulid Tartusse gümnaasiumisse ehk on siin elanud juba üle 3 aasta. See tähendab, et ülikooli immatrikuleerimisega sattus Tartusse esmakordselt elama viis endist üliõpilast. **Käesoleva töö valim erineb oluliselt EUROSTUDENT'is küsitletud üliõpilastest, seega ei õnnestunud uuringule vastupidiselt tõestada, et tööleminekut saab seostada keskhariiduse omandamisega maakohas (või teises linnas).**

Töökogemuse küsimusest selgus, et seitse endist üliõpilast töötab hetkel erialaliselt, kusjuures kuus töötavad samas ettevõttes, kuhu asuti tööle ülikooli õpingute ajal. Peetavad ametid on järgnevad: kolm arendajat, üks IT-juht, üks IT-spetsialist, kaks testijat. Ainult üks intervjuueeritav teeb tööd väljaspool IT-valdkonda, klienditeenindajana.

EUROSTUDENT'i uuringus toodi välja, et eelnev töökogemus puudub ainult 23% üliõpilastest. Töökogemust enne ülikooli oli antud intervjuudest 6 üliõpilasel, mis moodustab intervjuueeritavatest 75%. See tähendab, et isegi nende väheste intervjuude käigus on tulemused eelneva töökogemuse vallas väga sarnased. Kusjuures mitteerialast tööd tegeval endisel tudengil puudus igasugune varasem töökogemus. Muidu aga oldi eelnevalt peetud

väga erinevad ameteid. Leidus ehitajaid, ettekandjaid, tõstukijuht, postiljon, rannavalve, andmesisestaja ja lammutaja. Kolmel noorel oli enne praegust töökohta ka lausa IT-alast töökogemust: tööd tehti andmeside administraatorina, testijana ja Tartu Ülikoolis erinevatel positsioonidel.

3.2. Töökoormus ja õppimine

„Üliõpilaste töötamise fenomen Eesti kõrghariduses“ uuringus väideti, et õppeedukus langeb kõige suurema tõenäosusega nendel üliõpilastel, kes töötavad rohkem kui 25 tundi nädalas. Bakalaureusetöö raames läbiviidud intervjuudest selgus aga, et üliõpilased **ei pidanud töökoormust otseseks teguriks ülikoolist välja langemisel.**

Küsimusele, millise koormusega alustati töötegemist ning milline on koormus nüüd, vastati erinevalt. Leidus neid, kes alustasid töötegemist poole kohaga ning ülikoolist lahkudes koormust suurendati:

„Ma ikkagi olin esialgu poole kohaga. Sellepärast, et ma teadsin, et sain ülikooli sisse ja sügisel olen niikuinii poole kohaga. Mingi aeg hakkas mulle töölkäimine rohkem meeldima ja siis ma suurendasin koormust natuke.“ (Mari, nimi muudetud)

Oli ka neid, kes alustasid töötegemist kohe täiskohaga. Kolm endist tudengit läksid tööle kohe esimesel ülikooli aastal, neli läksid teisel aastal ning üks läks tööle kolmanda aasta alguses. Leidus kaks intervjuueeritavat, kes koolis ja tööl ei üritanudki korraga käia ehk ei läbinud tööle minnes enam ülikoolis aineid, sest teadsid, et ei jõua või et need ei paku neile huvi. Siiski ei võetud suuremas osas kohe dokumente ülikoolist välja, vaid tööle mindi esialgu suvel või akadeemilisel puhkusel, mis võeti üheks aastaks:

„Ma võtsin akadeemilise puhkuse teise aasta poolepealt ja peale seda enam kooli tagasi ei läinud. Ametlikult ma tegelikult hetkel võtan ka ühte ainet, aga ma ei ole kohal käinud. /.../ Ma ei viitsinud isegi maha registreerida ennast. Ma olen ühe korra teinud ka seda (ainet) juba.“ (Jaan, nimi muudetud)

Samuti oli neid, kes kohe käega ei löönud ja akadeemilist puhkust ei võtnud ning läbisid töö kõrvalt mõne aine ning õppisid ja töötasid korraga vähemalt ühe semestri.

Vastused küsimusele „kas kool aitab kujundada töö valikut?“ varieerusid seinast seinast:

„Ei, ma küll ei mäleta, et kool oleks aidanud mul midagi teha. No mida ma üldse jõudsin õppida koolis selle ajaga, kui tööle läksin? Matemaatikat natuke ja programmeerimist... nii et, ei.“ (Kaur, nimi muudetud)

„Kool kitsendas mu töö valikut.“ (Ehk raske oli leida töökohta, kus graafikut sai ise kujundada) (Mari, nimi muudetud)

„Täielikult aitas. Kool kujundas täiega, aga ta kujundas esimese aasta jooksul.“ (Kristjan, nimi muudetud)

„Muidugi. Enne ülikooli ma olin kuulnud sõna „programmeerimine“, aga ma ei olnud mitte midagi teinud enne. Programmeerimisest ei teadnud midagi.“ (Jaan, nimi muudetud)

Intervjueritavad alustasid töö tegemist erinevate koormustega, kuid on praeguseks sarnaselt õpingud ülikoolis pooleli jätnud. Seega ei mõjutanud **töökoormuse suurus intervjueritud endiste üliõpilaste arvates nende rahulolu ega motiveerinud neid rohkem õppima ja ülikoolis oma õpinguid lõpetama** (EUROSTUDENT'i uuringus järeldati, et töötamine osalise koormusega kooli kõrvalt ja mittetöötamine ei erine kuigi palju koormuse poolest).

3.3. Ülikooli poolelijätmise põhjused

Põhjuseid, miks ülikool pooleli jäeti, oli mitmeid – oli neid, kes ei saanud mõne ainega hakkama:

„Ühelt eksamilt ma kukkusin neli korda läbi ja siis oligi... Ühe aasta proovisin ja teine aasta proovisin veel ja teise aasta lõpus mõtlesin, et teen midagi paremat siis.“ (Hannes, nimi muudetud)

Leidus neid, kellel ei jätkunud aega ja energiat õppida ja töötada samaaegselt ning töö kujunes esmaseks prioriteediks:

„Pidin samal ajal tööl käima, ei jõudnud enam.“ (Taavi, nimi muudetud)

Samuti oli neid, kes **läbisid enda jaoks huvipakkuvad ained ning kadus motivatsioon edasi õppida** (sama põhjus toodi välja ka näiteks EUROSTUDENT'i uuringus):

„Täitsa alguses mõtlesin küll vist (ülikooli) lõpetada, et kui ma ei teadnud, et saan jääda tööle. Aga mingi hetk, kui ma olin olnud tööl mitu kuud, siis see muutus järjest ebareaalsemaks. Vastikud algebra ja geomeetria ja tõenäosusteooria. Mul ongi mingi

ainult 3 ainet teha, aga pole motivatsiooni matemaatikat õppida enam. Ja noh, mida kauem ma tööl olin, seda rohkem sain aru, et mul ei ole mõtet pingutada nende nimel, sest ma ei kasuta mitte kunagi neid teadmisi tööjuures, mis ma sealt veel õpiksin.“ (Jaan, nimi muudetud)

„Ma alguses mõtlesin, et ma teen eksameid ja ainult väga vajalikke kodutöid, aga siis ma ei viitsinud seda ka teha. Mõtlesin, et kui tööle tulin, et saan raha, mis on täiesti viisakas ja siis ma ei viitsi koolis käia ja paber pole siin üldse tähtis.“ (Kaur, nimi muudetud)

„Liiga palju aega võtab ära ja õpin tööjuures kõvasti rohkem kui koolis. Ülikoolis ei olnud enam midagi uut ega huvitavat.“ (Kristjan, nimi muudetud)

Aga mida noored ikkagi ülikoolist said enne selle poolelijätmist? Oli see kindlustunne, et eriala sobib? Oli see midagi muud? Intervjuudest selgus, et endistel üliõpilastel on palju mälestusi. Selgus, et ülikoolist saadi lisaks elementaarsete baasteadmiste omandamisele ka suisa mõtte tööle minna:

„Sain ülevaate, et mis programmeerimine on, mida mul enne absoluutselt ei olnud. Sinna peale hakkasin ehitama enda teadmisi. Aa, ja kandideerimise lipiku (tööpakkumise) sain puhkeruumist, laua pealt“ (Jaan, nimi muudetud)

„Hästi palju teadmisi ja struktuurset mõtlemist. Ma arvan, et see loogika on kõige tähtsam, mis bakalaureuse astmel tuleb. Näide on siis selline, et matemaatika keskkoolis ja põhikoolis on enamasti tuupimise teema. Sa ei seosta. Kohe, kui ülikooli jõuad, hakkad aru saama, et tegelikult matemaatika on struktureeritud ja kerge isegi niivõrd kuivõrd. See oli äärmiselt äge!“ (Mati, nimi muudetud)

„Tutvusi päris palju isegi. Algelse programmeerimisoskuse sain. Kõige rohkem sain ikkagi huvi. Võrreldes sellega, mis ma praegu teen (tööl), siis enamus olen ikkagi ise õppinud ja teinud. /.../ Algelised teadmised ja huvi sain ikkagi ülikoolist.“ (Kristjan, nimi muudetud)

„Palju häid tutvavaid endale. /.../ Sain ülikoolis käimise kogemuse.“ (Mari, nimi muudetud)

Kui teemaks tuli eriala valik, väitsid viis endist üliõpilast, et infotehnoloogia ja informaatika oli see eriala, mis neile tõeliselt huvi pakkus ning mida nad edaspidi teha tahavad. Mõni oli isegi päris kindel, et läheb õppima tagasi. Samas ei öeldud kindlalt, et Tartu Ülikooli matemaatika-informaatikateaduskond on päris õige koht:

„See on see, mida ma tahtsin tulla ja nagu vahetamise paele ma ei ole mõelnud, aga ma olen mõelnud, et ma oleks võinud valida pigem selle... mingi IT Kolledži või taolise

rakenduskõrghariduse, mis siis keskendub infotehnoloogiale. Ma arvan, et see oleks mulle rohkem sobinud.“ (Jaan, nimi muudetud)

Ülejäänud kolmest noorest üks tahab uuesti õppima asuda, kuid kindlasti mitte samal erialal, kaks aga arvasid, et vaatavad, mis elu toob ja pole kindlad, mis valikute kasuks nad otsustaksid:

„No ta ei ole päris kindel valik. Hetkel on see asi, mida ma oskan teha enamvähem. Aga kindlasti on mul mingeid muid väljavaateid ka.“ (Hannes, nimi muudetud)

„Ma lähen ainult paberi pärast kooli, et saaks väljaspool Eestit tööle minna. /.../ Kui ma tahan minna kusagile viisakasse lääneriiki elama, siis tööviisa saab IT-bakaga. Näiteks Uus-Meremaal saab IT-bakaga tööviisa. Minuarust Austraaliaga on samamoodi. Pole kindel.“ (Kaur, nimi muudetud)

Uus-Meremaa tööviisale kandideerimisel annab teatud erialade kõrgharidus tõepoolest kerge eelise (New Zealand Immigration).

3.4. Töölemineku põhjused

Kui ülikooli poolelijätmise põhjuseid oli mitmeid, siis samamoodi oli erinevaid vastuseid ka küsimusele, miks otsustati õpingute ajal tööle minna. Eelnevalt kirjeldatud sarnastes uuringutes mainiti mitmeid põhjuseid: soov omandada töökogemust, soov tõsta tööturul konkurentsivõimet, soov omandada üldiseid oskusi, mida ülikoolist ei saa (mittepiisav õppe kvaliteet ja arenguvajadus), ebakindel majanduslik olukord, lisaraha teenimine, soodsad tööpakkumised ning töötamist võimaldav õppekorraldus.

Küsimusele, **kas tööle pidi minema selleks, et oleks võimalik majanduslikult toime tulla**, vastasid jaatavalt ainult kaks endist tudengit. Neli intervjuueeritavat vastasid nagu ühest suust, et peamiseks põhjuseks oli **soov iseseisvuda ja (lisa)raha teenida**:

„Oleks hakkama saanud muidu ka. Rohkem tahtmise asi oli. Tahtsin ise oma elu peale üle minna.“ (Kristjan, nimi muudetud)

„Las ma mõtlen, kas mul oli vanemate toetus... oli küll vist jah. Aga see oli ikkagi ebameeldiv. Elada mingi 3 aastat minimaalsetes tingimustes.“ (Kaur, nimi muudetud)

Paul ja Jaan (nimed muudetud) ei mõelnud tööle kandideerides üldse majanduslikule seisule, neil oli vanemate toetus, millega oleks saanud ilma probleemideta ülikooli lõpetada. Tööle kandideeriti töökogemuse ja oskuste saamiseks, mida ülikool ei paku:

„See (raha teenimine) ei olnud mu motivatsioon tööleminekuks. Siis, kui ma kandideerisin, siis ma arvestasin sellega, et mulle ei maksta midagi (praktikal). Ma läksin lihtsalt tulevikuperspektiivi pärast, et mul oleks... ma ei arvestanud isegi sellega, et mind tööle võetakse peale neid prooviaegasid. Lihtsalt saada mingi kogemus alla.“ (Jaan, nimi muudetud)

Töökogemuse saamist või konkurentsi tagamist tööturul mainis ka Kristjan (nimi muudetud). Intervjuu käigus mainiti üht-teist ka õppekvaliteedi ja arenguvajaduse osas. Leiti, et mõningate korralduslike muudatustega oleks ülikoolil võimalusi üliõpilasi rohkem motiveerida küll:

„Minu jaoks ülikool oli tutvumise koht. Õppisin programmeerima veits ja teisi alasid ja sain teada, mis võimalused on ja mida edasi saab teha. Mõned ained olid lähedad ja sai targemaks, aga mitte piisavalt. Näiteks töölesaamise mõttes. Minu arvates ülikool võiks olla kas rohkem tutvumine või siis töö õpetamine konkreetselt. Sellepärast ma tulingi ära, et ta pole kumbki, on kahevahel. /.../ praegusel korraldusel ei näe väga pointi. Ei valmista tööks ette. Mul viskas ülikool üle.“ (Kristjan, nimi muudetud)

„No ma teadsin, et ma tahan teha midagi erialast. Ja siis mingil hetkel esimese aasta lõpus, kui meil olid need põhilised ained ära olnud ehk siis programmeerimine ja objektorienteeritud programmeerimine. Need ained olid ära ja siis ma mingil hetkel mõtlesin, et okei, et need ained on läbi ja olid väga huvitavad ja ma tahaks teha kindlasti midagi. Arvasin juba enne, et tahan arvatavasti programmeerida. Jäi täiega toppama see. Mingid imelikud ained olid ülikoolis, näiteks mingi arvutitehnika mingid ebamäärased mingid flopiseadmete ajalugu. Kui suvi tuli, siis ma hakkasin ise tegelema sellega. /.../ Julmalt kodus ise möllasin sellega (.Net), et aru saada, kuidas see värk käib ja siis hakkasin igale poole kandideerima.“ (Jaan, nimi muudetud)

Kahes eelnevalt kirjeldatud uuringus toodi üheks töölemineku põhjuseks välja **üldiste oskuste arendamist**, mida ülikoolis ei õpetata. See probleem väljendus Praxise aruandes sellega, et lõpetajad ei oska tajuda suurt pilti ning ei tea, milline on tegelik töökeskkond ja kuidas meeskonnatöö jm välja näeb. Samade järeldusteni jõudis intervjuus ka Kristjan (nimi muudetud):

„Rühmatööd pole praegu üldse sarnased tööga. Kui sul on kindel struktuur, siis ikkagi asjad ei tööta nii nagu firmas. Ütlen näiteks, et Mati on projektijuht, siis see ei loe. Kõik peab

olema 100%, et on tähtajad ja kõik teevad, aga muud asjad tulevad vahele. Kaastöötajad ka ei tea, mida nad teevad, mitte nagu tööl. Tööl on 100% usaldus, et kõik teevad oma töö ära. Muidu saad pähe ja lastakse lahti ja siis on elu läbi. Ülesanded on ära jaotatud, testija testib ja arendaja kirjutab koodi. Koolis ei ole nii.“ (Kristjan, nimi muudetud)

Uuriti, mida endiste tudengite tööandjad ülikoolis käimisest ja lõpetamisest arvavad ning kas ettevõtte, kus nad töötavad, võimaldaks soovi korral teha mõlemat. Mõnel juhul on tööandjad väga positiivselt meelestatud ning on ettevõtteid, kus kraadi omandamine toob kaasa lausa lisaväärtust:

„See ongi see, mis mul tekitab suuri süümepeinasid, et mu ülemus on mingi 10 korda öelnud, et... noh, ma ei ole rääkinud, et mul pole plaanis ära lõpetada. Siis, kui me oleme rääkinud sellel teemal ja ma käisin ülikoolis töö kõrvalt, siis tal oli alati, et see on ikka tähtis, et... ülikool on tähtis. /.../ Kui ma praegu välja kukun, siis sellest ei muutu midagi minu jaoks ja noh, ma ei tea, kas sisse astudes oli see nende jaoks kriteerium.“ (Jaan, nimi muudetud)

Vähemalt ühes ettevõttes premeeritakse töötavaid üliõpilasi kraadi omandamisel lausa boonusega. Igal aastal õnnitletakse kõiki lõpetajaid ning premeeritakse kingitusega. Siiski pidid mõned tööleminejad tunnistama, et kuigi kooliskäimist otseselt ei keelata, siis pigem oodatakse ikkagi täiskoormusega tööle pühendumist:

„Meil üks Tallinnast läks. Ütles, et ei suuda tööl ja koolis korraga käia ja talle anti 3 kuud puhkust. 1 kuu palgata vms, selline diil tehti, et mine käi koolis ära ja tule tagasi. Hea töötaja oli, ei lastud ära, aga nad üldiselt ei toeta, vaid lepivad sellega, sest heast töötajast ei taha ilma jääda.“ (Kristjan, nimi muudetud)

„Siin toetatakse töötegemist.“ (Hannes, nimi muudetud)

3.5. Ülikooli tagasi?

Millistel tingimustel on intervjuueeritavad tudengid nõus ülikooli tagasi minema? Majanduslikel põhjustel ülikooli pooleli jätnud noormees vastas, et tal peaks olema piisavalt palju raha, et ülikooliajal mugavalt ära elada. Ta ütles, et õpiks hea meelega, aga hetkel lihtsalt ei ole võimalik. Mõned arvasid, et lähevad niikuinii uuesti õppima, aga pole kindlad, kas just Tartu Ülikooli ja informaatikat.

EUROSTUDENT'i uuringu andmetel **veedetakse tööle minnes just seal järjest rohkem aega ning pühendumine õppetööle kahaneb**, kuni ehk kaob sootuks. Uuringu andmetel arvati, et üliõpilased näevad töölepingus võrreldes ülikooli lepinguga suuremat kohustust. Sama arvamus tuli välja ka ühest intervjuust:

“Koolis käies oled tööjuures rohkem väsinud ja üldse /.../ Kui tunnid poleks nii tähtsad, et ei peaks kõiki tunde tööl ära istuma ja järele tegema, siis võib-olla mõtleks rohkem lõpetamise peale küll jah.” (Kristjan, nimi muudetud)

Järgnes küsimus, et mida ülikool teha saaks, et tekiks motivatsioon tagasi õppima minna. Vastuseks leiti, et võiks olla aineid, millest tööl realselt kasu oleks. Samuti leiti, et aitaks see, kui lõpetatud kõrghariduse tähtsust peale surutaks, sest hetkel ei ole ülikooli lõpetajal informaatika või infotehnoloogia bakalaureusekraadiga midagi pihta hakata:

“Pole loogiline, et kõik firmad hakkaks paberit küsima. Sellepärast küll rohkem palka ei saa, kui sul paber on.” (Kristjan, nimi muudetud)

“Ma ei tea, kas nad oleksid nii, et “ah, siis me ei võta isegi vestlusele, kui sa pole ülikoolis kordagi käinud.” Testülesanne oli.” (Jaan, nimi muudetud)

Kooli tagasipöördumine oleks mõeldav ka juhul, kui kohustuslike ainete valik oleks suurem, arvasid mõned endised üliõpilased. Intervjuueeritavad leidsid, et võimalusel ise oma õppekava aineid valides oleks nende motivatsioon ülikooli lõpetada suurem:

“(Oleksin nõus ülikooli tagasi minema) kui ma ei peaks tegema neid aineid (allesjäänud kolme) ja nende asendusained poleks identsed. Need võivad olla ka suuremate punktidega ained või isegi neid võib olla rohkem kui kolm. Oleks nõus neid tegema, aga mitte neid (praeguseid).” (Jaan, nimi muudetud)

Omandatud erialase kõrghariduse olemasolu tähtsuse kohta küsiti “milleks üldse ülikooli lõpetada”? Praxisse aruandes oli kirjas, et **kraadi omandamine ei näita tööandjate arvates**

inimeste tegelikke oskusi ning Tartu Ülikooli majandusteaduskonna uuringus kirjutati, et **õpitulemused ei mängi tööl käies tegelikult erilist rolli**. Peaaegu kõik intervjueeritavad vastasid sellele küsimusele, et kraadi omandamine ülikoolist oleks lihtsalt endale tõestuseks, et püstitatud eesmärgiga saadi hakkama ja lõpetatud kõrgharidus tõesti ei ole tähtis:

“See, kui ma need kolm ainet nüüd lõpetan (mis tegemata on), siis see ei muuda mitte midagi peale selle, et mul on see paber. See ei anna mulle mingisugust lisateadmist, et nüüd eksponentsiaalselt targem olen, kuna ma need 3 ainet... nüüd on täpselt õige arv ainepunkte tehtud ja ma olen nüüd tark! /.../ No siis on muidugi teine asi, kui see töökoht, mida sa tahad saada, see nõuab seda paberit. Aga noh, siis on selle väärtus ka ainult mingisugune mõtteline.” (Jaan, nimi muudetud)

Samuti leidis ikkagi ka neid, kes arvasid, et **bakalaureusekraad aitaks tööle saada**, aga kui töökoht on juba olemas, siis see nii tähtis ei ole. Kogemused on tähtsamad. Samuti pole see paber tähtis siis, kui koostatakse katseülesanded, mida enamustes IT-firmades praegu tehakse:

“Ma arvan, et ilma paberita on raskem tööle saada. Alguses vaadatakse paberit ja siis vaadatakse sind. /.../ Kui sa suudad neile selgeks teha, et sul ei ole paberit vaja (teed testülesande hästi ära), siis see enam nii tähtis ei ole.” (Hannes, nimi muudetud)

Toodi välja ka teistsuguseid põhjuseid. Näiteks arvas üks endine üliõpilane, et sooviks bakalaureusekraadi ainult sellepärast omandada, et kunagi tulevikus, kui tekib soov õppida, saab astuda soovitud erialal magistriastmesse. Mainiti ka seda, et lõpetada võiks juhul, kui eriala väga huvi pakub. Niisama lõpetada pole mõtet, lihtsalt selle tõttu, et ülikooli astuti.

Üheks intervjuu küsimuseks oli, mida endised üliõpilased teavad kõrgharidusreformist ja uutest reeglitest, mis neile rakenduksid, kui nad otsustaksid ülikooli tagasi minna? Taheti teada, kas kõrgharidusreform, mis kehtib alates 2013/14 õppeaastal immatrikuleeritud üliõpilastele, oleks nende töölemineku otsust kuidagi mõjutanud või edasi lükanud või kas oleks pigem ikkagi kõigepealt bakalaureusekraad omandatud?

Uus süsteem nõuab tasuta õppekoha säilitamiseks seda, et semestris tuleb aineid läbida vähemalt 30 EAP ulatuses, muidu tuleb õppemaksu tasuma hakata. Seejuures peavad läbitud ained olema õppekavale sobivad (ettenähtud kohustuslikud, valik- ja vabaained). Samuti ei luba kõrgharidusreform enam eksameid sooritada juhul, kui viibitakse akadeemilisel puhkusel. See teeb raskeks võimaluse aineid ühe lisa-aasta jagu laiali hajutada, et ülikooli kõrvalt tööl käia. (TÜ Üliõpilasesindus)

Kuigi sellel teemal arutlemine oli ainult hüpoteetiline, oli igaühel midagi öelda. Leidus endiseid üliõpilasi, kes arvasid, et uus reform oleks neid mõjutanud pigem positiivselt ning enne tööleminekut oleks nad siis põhjalikumalt püstitatud eesmärgid läbi mõeldud:

“Ma arvan küll jaa, et see oleks mõjutanud. Ma oleksin rohkem mõelnud sellele, et kas ja üldse see valdkond mind huvitab, mitte lihtsalt venitada kuidagi välja. Sest ma saan aru, et kui sa vähem aineid läbid, siis hakkad maksma õppimise eest. See oleks kogu aeg peas tiksunud, et peaks minema loengusse ikka. Ma oleks ilmselt lihtsalt varem ära läinud. Poleks venima jätnud. Liiga lihtsalt sai ülikooli sisse.” (Mari, nimi muudetud)

Ka teistes intervjuudes mainiti seda, et töölkäimise peamiseks prioriteediks muutumine oleks tähendanud seda, et dokumendid oleks tulnud varem välja võtta. Dokumentide väljavõtmisega venitamine oleks võinud viia selleni, et õpingute eest tulnuks maksma hakata, mida ükski intervjuueeritud üliõpilane poleks mõistagi teha soovinud. Kõrgharidusreformi osas leidus ka teistsuguseid mõtteid. Mõned intervjuueeritavad arvasid, et uus kõrgharidusreform oleks neid mõjutanud küll, kuid pigem negatiivselt:

“Ajapuudus oleks lihtsalt nii suur, et ei oleks tööle läinud. Kui ma selle peale mõtlen, siis on ikka kohutav auk, mis tekib. Selles mõttes, et ühelt poolt on arvamus, et õppetoetustega peaks ära elama kuidagi. Peaks ühika koha selle eest saama ja siis peaks end elus hoidma ja samas selle uue seadusega pead mingit sada normi ka täitma, aga see eeldab ikkagi seda, et sa ei saa täiskohaga tööl käia. Ja siis on ikka päris jõhker. Enne seda seadustki oli probleeme.” (Mati, nimi muudetud)

“See on tobe. What the...(mida...). See on tehtud selleks, et on võimalikult raske tööl käia kooli kõrvalt. Ei motiveeri positiivselt, pigem tahan vähem minna selle pärast. Ongi vaja 30EAP kindlasti ära teha iga semester? Nojah, väga tobe. Ma ei tea, miks nad sellise asja välja mõtlesid. Väga ebameeldiv.” (Kaur, nimi muudetud)

“Ülikool vaatas, et inimesed lähevad minema, mis teeme? Sunnime nad jääma nüüd ja paneme reeglid, et enam ei saa vaadata, et mis tööl toimub ja proovida, kuidas on. Mulle ei meeldi üldse see. Ta võib-olla oleks mind sundinud ainult koolis käima küll, aga väga läbivedamisega, kindlasti ainult E-dega. See ei parandaks mu õppeedukust küll, et... võib-olla oleks ikkagi kooli lihtsalt pooleli jätnud. Sa ei saa enda järgi teha asju... enda tahtmise ja vajaduste järgi” (Kristjan, nimi muudetud)

Kui tudengitelt edasi uurida, mida nad arvavad õppetoetustest ja stipendiumivõimalustest, siis ka selle osas oldi erinevatel arvamustel. **Tudengid ei olnud ka päris kindlad, milliseid nõudeid nad täpselt täitma peavad, et stipendiumi üldse saada:**

“Igal juhul oleks tööle läinud, sest ma ei õpi ilmselt nii hästi, et stippi saada ja see poleks piisav summa ka.” (Hannes, nimi muudetud)

“Kusjuures siis, kui ma sisse astusin, ei saanud stippi nii palju, kui praegu antakse. See oleks täiega mõjutanud. Need IT-akadeemia stipid ja kõik. See oleks kindlalt (otsuseid) muutnud. Mõtlengi, et isa sai natuke ikka toetada mind ja oleks hakkama saanud. 300 euroga saaks ära elada küll.” (Taavi, nimi muudetud)

3.6. Kokkuvõte

Intervjuu tulemusi lühidalt kokku võttes saab endisi üliõpilasi töölemineku põhjuseid arvestades jagada kolme gruppi: üliõpilased, kes läksid tööle kehva majandusliku olukorra tõttu; üliõpilased, kes läksid tööle lisaraha teenimiseks; üliõpilased, kes läksid tööle töökogemuse omandamiseks. Sealjuures, kehva majandusliku olukorra tõttu õpingute ajal tööle läinud kaks endist üliõpilast alustasid töötegemist juba esimesel ülikooli aastal, omasid eelnevat töökogemust ja polnud pärit Tartumaalt. Töökogemuse otsijad mainisid enamjaolt, et ülikoolis läbiti huvipakkuvad ained ning iseseisvalt neid oskusi edasi arendades taheti kätt proovida reaalses töökeskkonnas.

Ülikooli poolelijätmise kõige sagedasemaks põhjuseks toodi intervjuudes välja motivatsiooni kadumine eelkõige matemaatika õppimisel. Sellele põhjusele järgnes ka teine, korduvalt nimetatud asjaolu, et õpitulemused langesid ning ei suudetud end püsivalt järjel hoida. See põhjus viis äärmuslikul juhul lausa selleni, et eksamit ei suudetud sooritada neljal korral, mis tähendas ülikoolist eksmatrikuleerimist. Teised motivatsiooni kaotajad ei võtnud tihtipeale dekanaadist oma dokumente välja ning ei ole kindlad, kas on veel ülikooli nimekirjas või sealt juba eemaldatud. Leidus ka neid, kes uue semestri alguses ainetele registreerusid, kuid kordagi kohale ei ilmunud ega kodutöid esitanud.

Põhilisteks mõteteks, mida intervjuueeritavad arvasid ülikooli lõpetamisest, peeti endale seatud eesmärgi täitmist, ehk ühte edukalt läbitud etappi elus. Oli neid, kes arvasid, et

omandatud kõrgharidus oleks tööle kandideerides andnud mõningaid eeliseid, aga peale katseülesande läbimist tööle saades ei arvatud lõputunnistuse tähtsusest enam midagi. Siiski oli kaks endist üliõpilast, kes pidasid ülikooli lõpetamisel omandatud kraadi oluliseks. Üks sellel põhjusel, et tulevikus minna magistritasemel õppima midagi omal soovil (magistriaste olevat asjalikum bakalaureuseastme baastadmistest), teine välismaale tööviisa taotlemise põhjusel. Küsides, millistel tingimustel oldaks nõus ülikooli tagasi minema ning bakalaureuseastet lõpetama, vastasid kaheksast intervjueeritavast neli, et planeerivad niikuinii uuesti õppima minna, kuid pole kindlad, kas just Tartu Ülikooli ja informaatikat. Veel kolm endist üliõpilast arvas, et õppima minemise võimalus on neil alati olemas, kuid hetkel sellele konkreetsemalt ei mõelda. Kaheksas intervjueeritav arvas, et läheks teeks allesjäänud kolm kohustuslikku ainet ära ja lõpetaks bakalaureuseastme juhul, kui nende ainete asemel saaks valida teistsuguseid asendusaineid.

4. Võimalused edasiseks uurimiseks

Käesolev bakalaureusetöö on alles algus, et leida ühist mustrit erinevate ülikooli poolelijätmise ja töölemineku põhjuste kohta. Selleks võiks kvalitatiivse uuringu järel viia läbi ka kvantitatiivse uuringu, mis lubab piisavalt suure valimi korral püstitada erinevaid hüpoteese ja teha kindlaimaid järeldusi, praegu välja toodud seisukohtade kohta. Kuna sarnastes varasemalt läbiviidud uuringutes on kirjeldatud, et skoopi sobivate inimeste leidmine on keeruline, oleks üheks võimaluseks koostada ankeetküsitlus ning otsustada, kus ja kellele seda jagada. Üheks võimaluseks oleks paluda seda täita dekanaadis nendel tudengitel, kes on seal selleks, et dokumente välja võtta. Siiski ei erista selline lähenemine töölelänud üliõpilasi kõikidest teistest üliõpilastest ning ankeetküsitlusele tuleks lisada täpsustavaid lisaküsimusi teistsuguste õpingute katkestamise põhjuste kohta. Kuna käesolev bakalaureusetöö keskendus just nimelt nendele tudengitele, kes lahkusid ülikoolist tööl käimise tõttu, ei tundu dekanaadis küsitluse läbiviimine kõige efektiivsema võimalusena. Kuna valdav osa intervjueeritavatest töötas erialaliselt, peab autor sobivamaks võimaluseks proovida leida Eesti IT-suurfirmasid, kes oleksid nõus küsitluses osalema ning ankeetküsitlust oma töötajatele jagama. Välja on pakutud sobivad küsimused just nendele endistele üliõpilastele, kes teevad tööd varem õppima asunud erialal. Vastuseks vastustele, mida valitud firma kaudu kogutakse, võib ülikool pakkuda analüüsimisel tekkinud statistikat, kuidas on erinevad põhjused ja seisukohad kujunenud just selles ettevõttes (võrreldes teistega). Autor arvab, et kui ettevõtte on huvitatud oma töötajate seisukohtade väljaselgitamiseks ning soovib teha koostööd ülikoolidega, on statistika näol tagasiside jagamine küsitluses osalemise puhul piisavaks motivatsiooniks, et nad seda sobival viisil ettevõttesiseselt reklaamiks. Tartu puhul, leiab autor, et võiks esialgu kontakti võtta näiteks Playtech'i, Nortali ja Fortumoga.

Antud töö jaoks saadud vastuseid analüüsid, sobivaid küsimusi valides ning mugavama vastamise jaoks vastusevariante lisades on järgnevalt välja toodud mõned mõtted, mida ankeetküsitluse kaudu endistelt üliõpilastelt küsida. Võimaliku kvantitatiivse uuringu tulemusel saab teha kindlaimaid järeldusi esialgu Tartu Ülikooli informaatika ja infotehnoloogia endiste üliõpilaste seisukohtadest ülikoolis õppimise, töölemineku jm kohta. Ankeetküsitlus sobib kasutamiseks ka teiste erialade endiste üliõpilaste küsitlemiseks.

4.1. Küsimused eriala kohta

Alustuseks võib endistelt üliõpilastelt küsida, millistel ajenditel mindi valitud eriala (informaatika, infotehnoloogia) õppima. Välja on pakutud mõned vastusevariandid, et suunata vastajaid mõtlema erinevatele erialavaliku võimalustele. Autor arvab, et kui seda küsimust esitada ainult IT-ettevõtetes endistele arvutiteaduse instituudi üliõpilastele, ei kujune populaarseks vastuseks, et vanemad nõudsid või valiti esimene ettejuhtuv õppekava. Kui juba erialaliselt tööd tehakse, oli õppekava valik ilmselt sobiv. Eriala valiku küsimuse tulemusi analüüsidest saab parema ülevaate ülikooli tuleku põhjustest ning sellest, kas ülikool on teinud üliõpilaste valikul õigeid otsuseid.

4.2. Ülikooli roll töö valikul

Kas ülikool aitab kujundada üliõpilase valikut tööturul? Kas tööle mindi lihtsalt tööle minemise pärast või taheti ikkagi erialast töökogemust? See küsimus aitab mõista, kas üliõpilane on valinud sobiva eriala, milles nägi end ka tulevikus töötavat. Siia juurde kuulub veel küsimus, millistest ainetest ja millisel määral on igapäevaste tööülesannete lahendamise juures kasu olnud. Tulemuste analüüsimisel saab ülikool informatsiooni, milliseks hindavad endised üliõpilased (kohustuslikke) aineid õppekavades ning mõelda võimalike uuenduste läbiviimisele. Õpitu kasutamine igapäevases töös tõstab autori arvates ülikooli väärtust ning vähendab õpingutest loobujate arvu. Reaalseid tööülesandeid silmas pidades saab võib-olla edaspidi õppekavasid paremini koostada, lisada rohkem nn kasulikke aineid ja õppesuundi, uuendada olemasolevate ainete eesmäärke.

Bakalaureusetöö raames tehtud intervjuudest selgus, et ülikoolis õppides tuntakse puudust (lisa)ainetest ja praktikast, mis annaks reaalseid teadmisi, kuidas tööd tehakse. Samamoodi võib eraldi küsimusena välja tuua praktika osakaalu tähtsuse õppetöös. Kas praktikavõimalus ülikoolis oleks tudengite töölemineku otsust mõjutanud? Oleksid nad soovinud töölemineku asemel läbida praktika mõnes ettevõttes, et realselt mõnes lühemaajalises

projektis kaasa lüüa ja näha, kuidas töö (IT-)ettevõttes käib? Küsides arvamust, milline praktikakorraldus üliõpilastele sobib, oleks võimalik seda ehk ka tulevikus rakendada.

4.3. Küsimused ülikooli poolelijätmise kohta

Bakalaureusetöö intervjuus kirjeldas üks endine üliõpilane, et ülikoolis käies oli raske tööd leida, sest sobiva töögraafikuga ametikohti ei ole väga palju. Kas range töögraafik võib olla tegelikult suuremaks põhjuseks, kui praegu selgunud on, et õpingud tahaplaanile jäeti ning tööle keskenduti? Seda küsimust edasi arendades saab uurida, kuivõrd toetab tööandja ülikoolis käimist ja mida üldse arvatakse ettevõttes sellest, et õpinguid ja töөлkäimist koos tehakse.

Selleks, et uurida konkreetseid ülikooli poolelijätmise põhjuseid, tuleks küsida, et miks õppimine üliõpilasele enam esmaseks prioriteediks ei jäänud. Kas ülikooli tulles on üliõpilastel ikka plaan kõrgharidus omandada? Samuti oleks kasulik teada saada, mida ülikool noortele andis (kas üldse andis) ning kas ja millistel tingimustel oldaks nõus ülikooli tagasi tulema ning õpingud lõpetama.

Bakalaureusekraadi omandamise tähtsuse osas olid intervjueeritud endised üliõpilased erinevatel seisukohtadel. Mida arvavad tänapäeva üliõpilased bakalaureusekraadi tähtsusest (Eestis)? Paljudes IT-ettevõtetes on töölesaamise peamiseks kujundajaks edukas katseülesande lahendus ja intervjuu. Kas katseülesannete edukal lahendamisel tööle minnes ei olegi omandatud kõrgharidusel endiste üliõpilaste meelest mingit lisaväärtust? Ehk annab lõpetatud kõrgharidus neile ikkagi tööturul mingisuguseid eeliseid?

4.4. Küsimused töölemineku põhjustest

Millal ning miks tuli üldse üliõpilastel idee minna ülikooli kõrvalt tööle? Kas töölemineku otsus oli teada juba enne ülikooli tulemist või kujunes see välja õpingute ajal? Samuti saab välja selgitada, kas ning kui kaua üritati õppimist ja töötamist korraga rakendada, küsides ainete läbimise kohta töөлkäimise ajal. See aitab võrrelda Praxise aruandes kirjeldatud põhjust, et kehtib töötamist võimaldav õppekorraldus. Võimalik on ka see, et üliõpilane tuli ülikooli

sooviga läbida ainult need ained, mis pakkusid huvi. Peale vajalike oskuste omandamist siirduti tööle. Kuivõrd see tööle vastab ning kas õpinguid oleks jätkatud, kui töökoormus oleks 25 tundi nädalas või vähem? Millise koormusega töötegemist alustati?

Sellised on autori mõtted peamistest küsimuste gruppidest, mida endistelt üliõpilastest tasuks küsida, et läbi viia põhjalikum analüüs ja kujutada paljude inimeste küsitlemisel tekkinud mustreid. Erinevaid töölemineku ning ülikooli katkestamise põhjuseid analüüsid on ehk võimalik leida häid lahendusi, mida saaks teha, et üliõpilased lõpetaksid eriala, mida õppima asuti.

5. Võrdlus esmakursuslaste arvamusega

5.1. IKT karjäärivaliku projekt

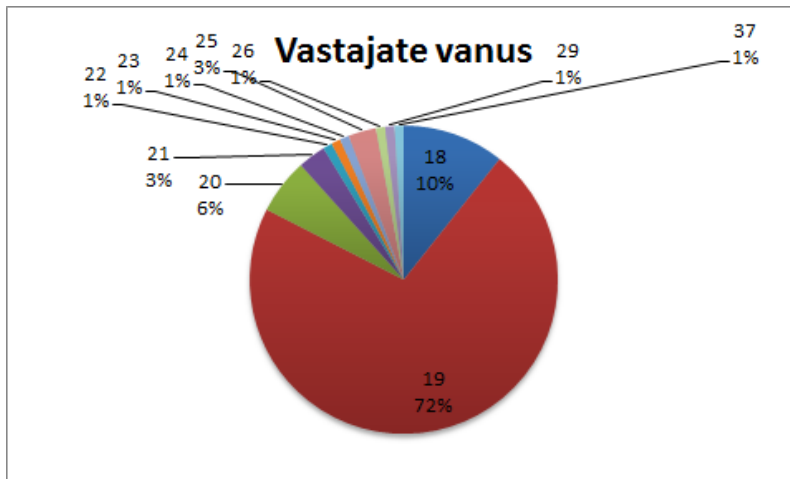
Käesolev bakalaureusetöö on seotud IKT karjäärivaliku projektiga “Kontseptuaalne raamistik suurendamiseks ühiskonna pühendumist IKTsse: IKTga seonduvaid karjäärivalikuid motiveerivad ning IKT rakendamiseks ja arendamiseks vajalikku kompetentsust arendavad lähenemised üld- ja kõrghariduses”, mida toetab Euroopa Regionaalarengu Fond. Projekt algas 1. aprill 2013 ning planeeritud lõpukuupäev on 31. august, 2015. Projekti üheks eesmärgiks on teada saada, millised olid üliõpilaste erialavaliku põhjused. Keskendutakse probleemidele, mis viivad ülikoolist väljalangemiseni ning seda arvu proovitakse vähendada. Selleks jälgitakse üliõpilaste õpimustreid ning püütakse teada saada nende seisukohti ka töölkäimise kohta. Uuringus osalevad Eesti Infotehnoloogia Kolledž, Tallinna Tehnikaülikool ja Tartu Ülikool (Kontseptuaalne... 2013).

Projektis pööratakse kõige rohkem tähelepanu IKT-d õppivatele noortele, kuhu informaatikat ja infotehnoloogiat õppivad tudengid kuuluvad. Küsitledes üliõpilasi, kellel on kogemust nii ülikoolis õppimisega kui töölkäimisega, võib leida häid lahendusi, mida edaspidi kõrgkoolides rakendada, et üliõpilased lõpetaks edukalt valitud õppekavad ning suunduksid seejärel (erialaliselt) tööle.

5.2. Esmakursuslaste küsitlus

Õpimustrite ning ülikooli kõrvalt töötamise hindamiseks koostati küsitlus, mida paluti täita IT-erialadel õppivatel üliõpilastel, kes tulid ülikooli 2013. aastal. Autor selekteeris välja Tartu Ülikoolis õppivad informaatika eriala üliõpilased, et võrrelda küsitluse tulemusi endiste informaatika ja infotehnoloogia tudengitega. Samadel, 2013. aastal immatrikuleeritud üliõpilastel paluti sarnast küsitlust täita kaks korda, sügisel alles ülikooli tulles ning kevadel, peale esimese semestri lõppu. Ankeetküsitlust täitnud Tartu Ülikooli informaatika tudengeid oli kokku 104 (naissoost vastajaid 28). Tudengid jäid suuremas osas vanusevahemikku 18-24

Kõige rohkem oli 19-aastaseid üliõpilasi. See tähendab, et informaatikat tuldi esimese erialana Tartu Ülikooli õppima kohe peale keskkooli lõpetamist. Kolm vastajat olid 25-aastased, üks 26-aastane, üks 29-aastane ning kõige vanem vastaja oli 37-aastane:

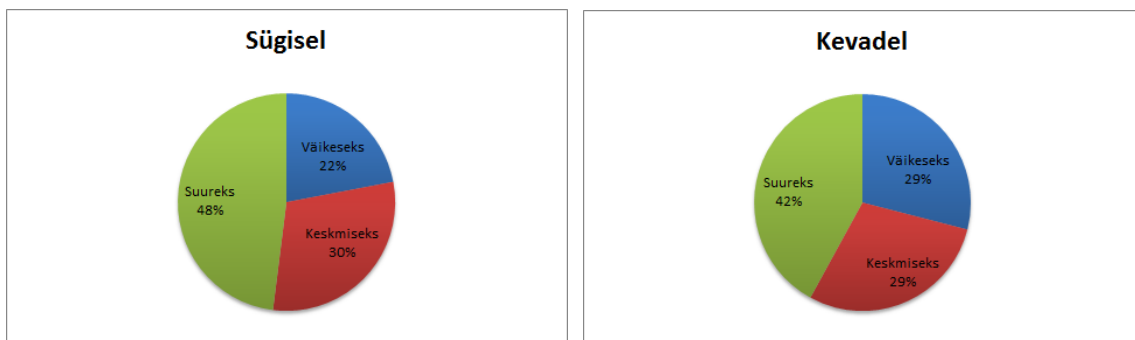
Joonis 1 – Esmakursuslaste vanus

5.3. Esmakursuslaste eelnev töökogemus

Järgnevalt on välja toodud küsitluse tulemused, mis puudutavad üliõpilaste eelnevat erialast töökogemust. Esmakursuslastelt küsiti, kas nad on teinud palgalist tööd IT-valdkonnas. Jaatavalt vastas 15 üliõpilast, kellest ainult üks oli teinud palgalist tööd rohkem kui ühe aasta. Peale esimese semestri lõppu, teisel küsitlusel, oli palgalist tööd IT-valdkonnas teinud juba 20 üliõpilast. Küsimus oli esitatud ainult erialalise töö tegemise kohta ja seetõttu ei saa seda tulemust täpselt kõrvutada käesoleva töö tulemustega, kus küsiti üliõpilastelt üldise töökogemuse olemasolu. Siiski selgus bakalaureusetöö raames läbiviidud intervjuudest, et kaheksast endisest üliõpilasest seitse töötas erialaliselt. Need tulemused näitavad, et leidub üliõpilasi, kes on oma eriala valikus kindlad ja oli neid, kes tegid IT-valdkonnas tööd juba enne ülikooli tulekut. Kusjuures kevadel, kui esimene semester lõppes, vastati esmakursuslaste seas 93% ulatuses, et tõenäoliselt minnakse peale lõpetamist erialaliselt tööle!

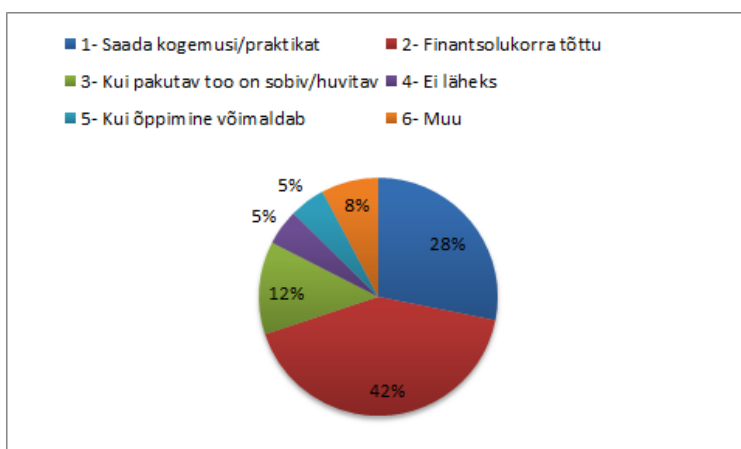
5.4. Õpingute ajal tööle?

Küsitluses osalejatelt küsiti, kas on plaan ülikoolis õppimise ajal erialaliselt tööle minna (või töötegemist jätkata). 48% vastasid sügisel küsitlusel, et mõtlevad tõesti õpingute ajal erialaliselt tööle minna (või seda jätkata). Kevadel, kui neile sama küsimus esitati, arvas 42% vastajatest, et lähevad ülikoolis õpingute ajal erialaliselt tööle (või jätkavad seda). Sellest võib järeldada, et mõned esmakursuslased võisid mõelda, et ülikooli kõrvalt jõuaks tööd teha küll, aga peale semestri möödumist oli parem ülevaade oma aja planeerimisest ja õppimisele kuluvast ajast.

Joonis 2 – Töölemineku mõte õpingute ajal

Küsimusele, millistel põhjustel üliõpilased õpingute ajal tööle läheksid, anti 6 vastusevarianti. Kogemuse/praktika saamise variandi valis 29 tudengit. Kõige rohkem, 49 tudengit valis, et läheks tööle kehva finantsolukorra tõttu. 5 tudengit mõtleks tööle minna, kui see pakuks neile suurt huvi (isiklikku arengut). Samamoodi 5 tudengit vastas, et ei tahaks õpingute ajal tööle minna ning 8 tudengit ei osanud nende variantide vahel valida ning valis põhjuseks "muu":

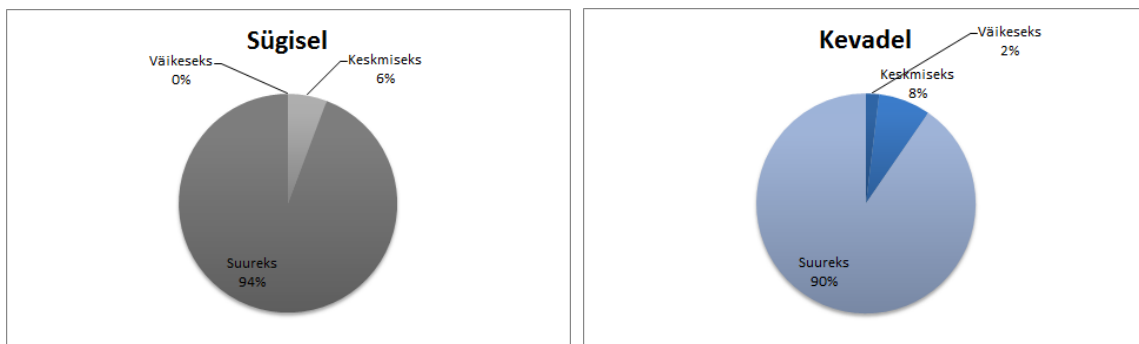

Joonis 3 – Töölemineku põhjused

Sama küsimuse vastused kevadisel uuringul väga palju ei erinenud. Kõige rohkem muutus see, et peale ühte semestrit ülikoolis vastasid üliõpilased nüüd 17% ulatuses, et läheksid tööle, kui töö oleks sobiv ja huvipakkuv.

5.5. Ülikooli lõpetamine

Küsimust, kui tõenäoliseks peavad üliõpilased oma eriala lõpetamist, esitati nii sügisel kui kevadel. Optimistlik hinnang langes peale esimese semestri lõppu. Sügisel arvas 94% tudengitest, et lõpetab ülikooli suure tõenäosusega ning väikeseks ei pidanud seda tõenäosust mitte keegi. Kevadel arvas 90% üliõpilastest, et ülikool lõpetatakse suure tõenäosusega ning 2% tekkis nüüd ka neid, kes pidasid seda tõenäosust väikeseks:

Joonis 4 – Ülikooli lõpetamise tõenäosus

Selleks, et teada saada, kas ja millisel määral üliõpilaste arvatav lõpetamise tõenäosus langeb peale iga semestrit, viiakse küsitlus läbi viia iga semestri lõpus. Samas tuleb arvestada, et järgnevatel semestritel võib inimesi erialalt lahkuda, mis omakorda mõjutab tulemuste tasakaalu.

Nendelt üliõpilastelt, kes juba käivad tööl, küsiti, kuidas töölkäimine mõjutab huvi IT valdkonna ja õppimise suhtes. Peaaegu üksmeelselt vastati, et töölkäimine on huvi IT valdkonna vastu kasvatanud, rohkem õppima motiveerinud ning on tekkinud soov erialaliselt edasi areneda.

5.6. Motivatsioon

Ankeetküsitluses oli ka ilma vastusevariantideta küsimusi. Näiteks paluti tudengitel kirjeldada, mida ülikool nende motiveerimiseks teha saaks, et ülikooli pooleli ei jäetaks. Kõige populaarsemaks seisukohaks (14 inimest) osutus teooria vähendamine ja praktikate lisamine. Samamoodi kirjutas 14 inimest, et õppematerjalid võiksid kvaliteetsemad olla, õppejõud sõbralikumad ja vastutulelikumad ning loengud huvitavamad ja kaasaegsemad. 13 üliõpilast mainis majanduslikku poolt, ehk kirjutati, kuidas suuremad ja järjepidevamad stipendiumid neid õppima motiveeriks. Veel toodi välja, et leidub ebavajalikke kohustuslikke aineid, mille mittekohustuslikuks muutmise ja alternatiivide võimaldamine motiveeriks üliõpilasi kõrgkooli lõpetama. Samuti motiveeriks õppima teadmine, millised töövõimalused ootavad üliõpilasi tulevikus.

Võrreldes neid tulemusi intervjuudest selgunud tulemustega, võib öelda, et praktika rakendamist ülikoolis sooviksid väga paljud üliõpilased, et saada reaalselt töökogemust, ilma realselt tööle kandideerimiseta. Peale eduka praktikaperioodi läbimist motiveeriks üliõpilasi ka rahaline premeerimine ning tutvused, mida praktika jooksul saadi. Lisaks veel sarnanes endiste üliõpilaste arvamus esmakursuslastega selle poolest, et kohustuslike ainete varieeruvus võiks suurem olla, et oleks võimalik keskenduda eelkõige sellele, mis üliõpilasele huvi pakub.

5.7. Ettepanekud õpingute ja töötamise ühildamiseks

Teiseks jutustavaks küsimuseks paluti kirjutada ettepanekutest, kuidas tööd ja õpinguid paremini ühildada. Vastuseid oli erinevaid, kuid kõige rohkem arvati, et e-õpe ja iseseisvad tööd (mittekohustuslik loengus käimine) aitaks kindlasti üliõpilastel nii tööl kui koolis korraka käia. Nendele lisaks soovitati luua järeleaitamistunde, et aidata neid, kes võib-olla kohe õpitust aru ei saa. Kirjeldati veel, et tunniplaan peaks veidi paindlikum olema nende jaoks, kes tööl käivad ja kindlasti peab üliõpilasel olema hea ajaplaneerimise oskus. Kasuks tuleks veel, kui töökohaga ülikoolis arvestataks, ehk saaks näiteks ainepunkte töölkäimise eest ning selle võrra ei peaks kõiki kohustuslikke aineid läbima.

Esmakursuslased said suuremas osas vastata eelnevale küsimusele hüpoteetiliselt, nii kuidas neile tundus. Reaalselt kehtivatest ettepanekutest toodi bakalaureusetöö intervjuudest välja mittepaindliku töögraafiku probleem, mis tähendab, et tihtipeale ei saa tööle minnes valida, millal tuleb töö käia, sest töögraafik pannakse enamasti paika ülemuste poolt. See tähendab, et kohustuslikud ained võivad kattuda töökäimisega, mis jällegi viib selleni, et jäädakse aines teistest maha, motivatsioon kaob ning õpingutele lüüakse käega. E-loengute võimalust ei peetud samuti kõige efektiivsemaks lahenduseks, sest tihtipeale ei ole õhtuti peale tööd enam energiat loengutele keskenduda ning küsimuste tekkimisel on neid ebamugav kirja teel esitada. E-loengute korral ei saa teemasid arutada ka kursusekaaslastega, ja nii kaob ühtekuuluvustunne ja motivatsioon.

Kokkuvõte

Antud bakalaureusetöös käsitletakse 2010. aastal Tartu Ülikooli informaatikat või infotehnoloogiat õppima tulnud tudengite õpingute poolelijätmise ning töölemineku põhjuseid ülikoolis õppimise ajal. Samuti otsiti vastuseid küsimustele, mida õppekavast ja õppekvaliteedist arvatakse ja kui suurt rolli mängib bakalaureusekraadi omandamine endiste üliõpilaste arvates tänasel päeval.

Intervjuu tulemustest ning varasemalt läbiviidud uuringutest selgus, et ülikooli poolelijätmise põhjuseid on mitmeid. Üheks põhiliseks põhjuseks oli motivatsiooni langus ning soov omada töökogemust. Õpingute katkestamise põhjuseks toodi välja ka ainetest läbikukkumist, mis mõnel juhul tähendas konkreetselt eksmatrikuleerimist, kuid mõnel juhul oleks saanud aineid uuesti läbida. Ühe intervjuueeritava puhul jäid õpingud pooleli vale erialavaliku tõttu. Põhjuseks, miks ülikoolist lahkuti, toodi ka seda, et õpingud katkestati kehva majandusliku olukorra tõttu, mis sundis tudengeid tööle minema.

Kui õpingute katkestamisel leidis läbiviidud intervjuudest mitmeid erinevaid põhjuseid, siis samamoodi oli ka põhjustega, miks otsustati õpingute ajal tööle minna. Peamiseks ajendiks oli endistel üliõpilastel soov iseseisvuda, ehk majanduslikult ilma vanemate toetuseta hakkama saada. Mainiti ka soovi lihtsalt lisaraha teenida. Teiseks levinumaks põhjuseks oli soov omandada töökogemust. See oli tingitud näiteks sellest, et üliõpilane oli enda jaoks huvitavad ained ülikoolis läbinud ning soovis omandada kogemusi realselt IT-valdkonnas töötades. Töölemineku üheks põhjuseks nii eelnevalt läbiviidud uuringutes, kui käesolevas bakalaureusetöös tuli välja soov omandada üldisi oskusi, mida ülikool ei paku: läbirääkimisoskus, juhtimisoskus, esinemisoskus, reaalne meeskonnatöö. Ülikoolis on küll palju rühmatöid, kuid need erinevad suuresti reaalsest töökeskkonnast.

Õppekavade ning õppekvaliteedi parandamiseks pakuti intervjuueeritavate poolt välja kohustuslike ainete valiku suurendamist, et saaks konkreetsemalt keskenduda huvipakkuvale valdkonnale, näiteks programmeerimisele. Samuti soovitati ülikoolis hakata korraldama praktikaid, kus saab realselt mõnes projektis osaledes omandada väärtuslikku töökogemust. Motiveerivaks teguriks ülikoolis õppimisel mainiti ka suuremate stipendiumite võimalust, et lisaraha teenimiseks ei peaks tööle minema.

Autorile pakkus suurt huvi küsimus, mida endised üliõpilased arvavad eriala lõpetamisel omandatavast kraadist. Mitte ükski intervjueritav ei vastanud, et paberi puudumine oleks praeguse (erialalise) töökoha omandamisel kuidagi takistuseks olnud, sest enamjaolt tehakse kandideerijatele töölesaamiseks katseülesanne, mille tulemusel otsustatakse, keda intervjuule kutsutakse ja tööle võetakse. Arvati küll, et võib-olla oleks omandatud kraadiga kergem teiste kandideerijate seast silma paista, kuid kui esimene töökoht on juba olemas, siis edasi ei määra see tõestus midagi, vähemalt mitte Eestis. Üks endine üliõpilane ütles, et tema jaoks oleks omandatud bakalaureusekraad vajalik, sest tänu sellele on võimalik Uus-Meremaale saada ametlik tööviisa. Üldiselt peeti intervjueritavate arvates ülikooli lõpetamist pigem tõestusena iseendale, et üks etapp on edukalt ja kohusetundlikult läbitud.

Käesolev töö ei võimaldanud püstitada hüpoteese ega määrata sarnaseid mustreid üliõpilaste seisukohtadest. Selleks loodab autor, et tulevikus viiakse läbi küsitlus rohkemate üliõpilastega, et teada saada Tartu Ülikooli informaatika ja infotehnoloogia eriala õppurite sagedamini esinevaid põhjuseid ja arvamusi õppimise ja töötamise osas. Töös oli kirjeldatud mõtteid võimaliku ankeetküsitluse koostamiseks. Aluseks võeti käesoleva töö intervjuu kava, eelnevalt läbiviidud intervjuude küsimused ning IKT-karjäärivaliku projekti küsitluse küsimused.

Autor loodab, et käesolev töö on alles algus välja selgitamiseks kõiki neid võimalikke põhjuseid, miks üliõpilased oma õpingud kõrgkoolis pooleli jätavad ning juba varakult tööle siirduvad. Teades kõiki neid põhjusi, saab välja töötada lahendusi, kuidas teha üliõpilaste ülikooli vastuvõtmisel paremaid valikuid ning kuidas motiveerida üliõpilasi valitud eriala edukalt lõpetama, et seejärel erialaliselt tööle siirduda.

Viited

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni viitamine. URL (kasutatud mai 2014)

<http://www.yti.ut.ee/et/ajakirjanduse-kommunikatsiooni-viitamine>

Mägi, E & A. Aidla & A. Reino & K. Jaakson & L. Kirss. (2011). *Tartu Ülikooli Majandusteaduskonna uuring "Üliõpilaste töötamise fenomen Eesti kõrghariduses"*. URL (kasutatud aprill 2014)

http://www.ut.ee/sites/default/files/www_ut/lipilastettamisefenomeneestikrghariduses2011.pdf

Jürgenson, A & E. Mägi & K. Pihor & V. Batueva & H. Rozeik & R. Arukaevu. (2013). *Eesti IKT kompetentsidega tööjõu hetkeseisu ja vajaduse kaardistamine*. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis. URL (kasutatud aprill 2014)

http://www.kutsekoda.ee/fw/contenthelper/10373139/10493920/IKT_uuringu_l6pparuanne.pdf

Kirss, L & M. Nestor & H-S. Haaristo & E. Mägi. (2011). *EUROSTUDENT IV Eesti analüüs "Eesti üliõpilaste eluolu 2010"*. URL (kasutatud aprill 2014)

http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Haridus/EUROSTUD/Praxis_Eurostudent_v_eeb.pdf

Vihalemm, T. *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid*. URL (kasutatud aprill 2014)

http://sylvester.ut.ee/ajakirjandus/nro_marju/NRO_artiklid/Intervjuu_Tutvustus.pdf

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Ilmumiskoht: Laherand, M-L.

Masso, A. *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid*. URL (kasutatud aprill 2014)

http://www.eope.ee/download/euni_repository/file/1295/MKUM_formaliseeritud_k%C3%BCsitlus_Masso.zip/LOENGU_SL Aidid.pdf

Where does (s)he work? (2013). URL (kasutatud märts 2014)

<http://math.ut.ee/~velochy/wdhw/>

New Zealand Immigration. (2010). URL (kasutatud aprill 2014)

<http://www.immigration.govt.nz/migrant/stream/work/skilledmigrant/caniapply/>

Kontseptuaalne raamistik suurendamiseks ühiskonna pühendumist IKT-sse. (2013). URL (kasutatud aprill 2014) <https://sisu.ut.ee/ikt>

Kõrgharidusreform. (2014). URL (kasutatud aprill 2014) <http://tyye.ee/reform>

Lisad

Lisa 1: Bakalaureusetöö intervjuu küsimused endistele töötavatele üliõpilastele

1. Mis ülikoolis ja mis eriala te õpite/õppisite?
2. Millisest Eesti linnast/külast te pärit olete?
3. Mis tööd te teete? Mis ettevõttes?
4. Kas töö on erialaline? Kas enne ülikooli oli töökogemust? Millist?
5. Millise koormusega tööd teete? Kas selline koormus oli kohe alguses?
6. Mitmendal kursusel te olite, kui tööle läksite?
7. Mis põhjustas otsuse tööle minna?
8. Kas tööleminek oli vajalik selleks, et ära elada või pigem lisaraha teenimiseks?
9. Kas ülikool aitas kujundada töö valikut? Kuidas?
10. Kas ja kui kaua proovisite koolis ja tööl korraga käia?
11. Millised olid ülikooli poolelijätmise põhjused?
12. Mida te ülikoolist ikkagi saite?
13. Millistel tingimustel oleksite nõus ülikooli tagasi tulema ja lõpetama?
14. Kas ja kuidas teie töökoht toetab töötavaid tudengeid? Kas kraadi omandamine tooks kaasa mingisuguse kasu?
15. Kuidas uus kõrgharidusreform teie otsuseid mõjutanud oleks?
16. Kas teil on olnud soovi eriala vahetada (või oletegi vahetanud)?
17. Miks üldse ülikooli lõpetada?

Lisa 2: Soovitavad küsimuste grupid ankeetküsitluse jaoks

1. Sa õppisid X erialal, miks sa selle eriala valisid?
  - a. Pakkus huvi
  - b. Head töövõimalused
  - c. Tundus lihtne ja kerge oli sisse saada
  - d. Olin midagi erialast juba varem teinud
  - e. Keegi tuttav soovitas
  - f. Muu (palun kirjuta, mis)
2. Kas kasutate tööl ülikoolis omandatud teadmisi (jah/ei)?
Milliseid täpsemalt (võimalusel nimeta ained)?
Kuidas seda tulemust saaks parandada?
3. Millisel määral aitas ülikool kujundada töö valikut?
  - a. Aitas täielikult
  - b. Andis suuna
  - c. Aitas vähesel määral

- d. Ei aidanud
  - e. Ei oska öelda
- 4. Millal tuli otsus tööle minna?**
- 4.1.** Mitu tundi nädalas töötasid õpingute ajal?
- 4.2.** Kui töötasid rohkem, kui 25 tundi nädalas, kas oleksid võimalusel eelistanud pigem osaajaga õppimist ja töötamist (jah/ei)?
- 4.3.** Kui kaua õppisid ja töötasid samaaegselt?
Mitu ainet selle aja jooksul (edukalt) läbisid?
- 4.4.** Kas ja kuidas oleks praktika võimalus ülikoolis su otsuseid töölemineku osas mõjutanud?
Kuidas võiks praktika korraldatud olla?
- 5. Kui paindlik on su töögraafik?**
- a. Käin tööl esmaspäevast reedeni 9-18 (või 8-17)
  - b. Töölkäimise aja valin ise
  - c. Töötan nädalavahetustel
  - d. Töötan õhtul/öösel
  - e. Töötan graafiku alusel, mis varieerub nädalate kaupa
  - f. Muu
- 5.1.** Mil määral segasid õpingud ja töö teineteist?
- 5.2.** Kuivõrd toetab tööandja õpinguid kõrgkoolis?
- 6. Mistõttu jäi ülikoolis õppimine töölkäimise kõrvalt tahaplaanile?**
- 6.1.** Millistel tingimustel oleksid nõus õpinguid jätkama ja lõpetama?
- 6.2.** Mida sa ülikoolist said?
- a. Sõpru, häid tuttavaid
  - b. Mõne oskuse (palun kirjuta kommentaaridesse)
  - c. Huvi eriala vastu (kinnituse, et eriala sobib)
  - d. Info töövõimalustest (flaierid, uurimisrühmad, karjääripäev)
  - e. Muu
- Kommentaar:
- 7. Milleks üldse ülikooli lõpetada?**
Mida omandatud kõrghariduse omandamine sinu arvates annab?
- a. Hea enesetunde ühe etapi eduka läbimise eest
  - b. Võimaluse tulevikus magistriastmes õppida midagi omal soovil
  - c. Julguse kandideerida kõrgematele ametikohtadele (küside palka juurde)
  - d. Paremad võimalused tööle kandideerimiseks (tugevam CV)
  - d. Võimaluse välismaale tööviisa taotlemiseks
  - e. Muu (palun kirjuta, mis)
- Kommentaar:

Litsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Helen Linn (18.05.1991)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose **Arvutiteaduse instituudi üliõpilaste õpingute katkestamise ja tööleminemise põhjused**, mille juhendajad on Eno Tõnisson ja Margus Niitsoo
  - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 12.05.2014